

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία Γ΄ Λυκείου

Θεματική ενότητα:

Θουκυδίδη «Περικλέους Επιτάφιος» 2.36, 2-3

Τίτλος:

«“Αυτόχθονες ἔφυμεν” : ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ μῦθος»

Συγγραφή: ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΛΚΑΣ

Εφαρμογή: ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΛΚΑΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

“Αυτόχθονες έφυμεν”: έν αρχή ήν ό μύθος

Εφαρμογή σεναρίου

Λάμπρος Πόλκας

Δημιουργία σεναρίου

Λάμπρος Πόλκας

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία

Τάξη

Γ΄ Λυκείου

Χρονολογία

Από 07-10-2014 έως 03-03-2015

Σχολική μονάδα

Πρώτο Πρότυπο Πειραματικό ΓΕΛ Αθηνών «Γεννάδειο»

Διδακτική / θεματική ενότητα

Θουκυδίδη «Περικλέους Επιτάφιος», 2.36, 2-3

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

Χρονική διάρκεια

14 διδακτικές ώρες

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής.

Εκτός σχολείου: συνεργατική πρόσβαση των μαθητών στα έγγραφα Google από το σπίτι

II. Εικονικός χώρος: Google Docs, Flickr, ιστολόγιο μαθήματος.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για την εκτέλεση των δραστηριοτήτων απαιτήθηκαν: στο εργαστήριο πληροφορικής ένας κεντρικός εξυπηρετητής με τον οποίο συνδέονταν, μέσω τοπικού δικτύου, έξι υπολογιστικοί σταθμοί εργασίας με σύνδεση στο διαδίκτυο.

Ο εκπαιδευτικός είχε ολοκληρώσει τη διδασκαλία του Κεφαλαίου [36](#) του «Επιταφίου» του Θουκυδίδη και είχε συζητήσει με τους μαθητές τον κοινό τόπο της αθηναϊκής αυτοχθονίας και τις ανακλάσεις του στο σήμερα. Επίσης, γνώριζε να αξιοποιεί τα έγγραφα Google και είχε συστηματικά προετοιμάσει όλους τους πόρους (ψηφιακά κείμενα, εικόνες και βίντεο) που θα χρησιμοποιούσαν οι μαθητές. Είχε, επίσης, προηγούμενη σχετική πείρα σε ομαδοσυνεργατικές τεχνικές μάθησης μέσω του υπολογιστή και είχε ασκήσει προηγουμένως τους μαθητές στις τεχνικές αυτές. Τέλος, είχε γνώση θεμάτων σχετικά με τον μύθο της αυτοχθονίας των Αθηναίων και την κυκλοφορία του στα κείμενα και τις εικονογραφικές αναπαραστάσεις.

Οι μαθητές διέθεταν λογαριασμούς στο Google και είχαν με λογαριασμούς εξασφαλισμένη πρόσβαση στα έγγραφα Google, όπου συνεπεξεργάζονταν σε ομάδες προδιαμορφωμένα αρχεία με Φύλλα Εργασίας και σχετικές οδηγίες. Είχαν, επίσης, αφομοιώσει την ύλη σχετικά με τον «Επιτάφιο» (Κεφ. [36](#)) του Θουκυδίδη και ήταν πρόθυμοι να δοκιμαστούν σε εναλλακτικές διδακτικές δοκιμές με τις ΤΠΕ στο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

μάθημα των αρχαίων ελληνικών. Τέλος, δεν υπήρχαν σημαντικές διαφορές ως προς τα γνωστικά στυλ, τα εθνοτικά και τα κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά των μαθητών.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη

Το σενάριο στηρίζεται

Λάμπρος Πόλκας: «“Αυτόχθονες ἔφυμεν”»: ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ μῦθος», Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία: Θουκυδίδη «Περικλέους Επιτάφιος», Γ΄ Λυκείου.

Το σενάριο αντλεί

-.

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο σενάριο αυτό, με αφορμή την εκλογικευμένη μυθολογική αναφορά για την αυτοχθονία των Αθηναίων στον «Περικλέους Επιτάφιο» του Θουκυδίδη (Κεφ. 36. 2-3), οι μαθητές «αποφυσικοποιούν» τον μύθο που έλεγε ότι οι πολίτες της δημοκρατικής πόλης-κράτους «προέρχονταν από την ίδια τη γη» ή ότι «κατοικούσαν συνεχώς την ίδια γη» (εκδοχή του Θουκυδίδη), διερευνώντας την κατασκευασμένη - επινοημένη λειτουργία που διαδραμάτισε στη διαμόρφωση της ταυτότητας των Αθηναίων κατά τα αρχαία χρόνια, και εξακολουθεί να επηρεάζει την καταγωγή των Νεοελλήνων σήμερα. Στο πλαίσιο αυτό, οι μαθητές συνεργάζονται σε ομάδες στο ανοιχτό ψηφιακό περιβάλλον των εγγράφων Google, για να δημιουργήσουν πρώτα ένα ερμηνευτικό λεξικό όρων για τον «αυτόχθονα». Για το πετύχουν αυτό, ελέγχουν και συγκρίνουν στα λεξικά και τα σώματα κειμένων (αρχαιοελληνικά - μεσαιωνικά -

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

νεοελληνικά) σημασίες και χρήσεις της λέξης και φέρνουν στο φως αναλογίες, διαφορές, αντιστροφές και ετεροσημίες της στο γλωσσικό παρελθόν και παρόν της ελληνικής. Στη συνέχεια, οι μαθητές, δημιουργώντας συνεργατικά μία εικονογραφημένη μυθολογία της αθηναϊκής αυτοχθονίας που περιλαμβάνει στοιχεία για τους βασικούς «πρωταγωνιστές» του σχετικού μύθου (θεότητες, μυθικούς βασιλείς και τόπους λατρείας), αποσυμβολοποίησαν το «ρίζωμα» των Αθηναίων στη γη τους, που αναπαραστάθηκε ως τροφός-μητέρα και πατρίδα. Εξετάζοντας, ύστερα, διακειμενικά τη συμβιωτική σχέση μύθου και λόγου περί αυτοχθονίας σε αρχαιοελληνικά κειμενικά είδη (το Έπος, την Ιστορία, τη Ρητορική και την Τραγωδία), οι μαθητές ανάδειξαν τη διπλή, ιδεολογική λειτουργία του σχετικού μύθου στον αθηναϊκό (και όχι μόνο) χρόνο: την «ομοιογενοποιητική» αφενός, που ένωνε τους ετερογενείς Αθηναίους, και τη «διαφοροποιητική» αφετέρου, η οποία τους διέκρινε αξιολογικά από τους «άλλους» (που θεωρούνται «εισαγόμενοι» μέσα στην ίδια τους τη χώρα), δικαιολογώντας μάλιστα την «καλυμμένη» επιθετική συμπεριφορά απέναντί τους. Τέλος, αξιολογώντας τρόπους πρόσληψης και ερμηνείας σήμερα του «αυτόχθονα» Αθηναίου πολίτη, του μύθου του, των εικονογραφικών αναπαραστάσεών του, σχετικών αρχαιοελληνικών κειμένων, και ελέγχοντας, γενικότερα, τη «θεαματική» προβολή του στο διαδίκτυο, οι μαθητές πήραν θέση για το αν, κατά πόσο και πώς οι Νεοέλληνες σήμερα υιοθετούν κριτική στάση απέναντι στους προγονικούς τους «αυτόχθονες».

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Ως προς το ερμηνευτικό και μεθολογικό πλαίσιο, το σενάριο αυτό στηρίζεται στη θέση ότι η αυτοχθονία, συνδέοντας τους ανθρώπους με τη γη σε μια σχέση γονέα-μητέρας και παιδιού, δεν αντανακλά βιολογικές σχέσεις συγγένειας, αλλά ότι αντίθετα: είναι κατασκευασμένη-επινοημένη έννοια, που ορίζει και διαφοροποιεί εθνοτικές ταυτότητες. Η κατασκευή αυτή αποδίδει στα πολιτισμικά κριτήρια (τη γλώσσα, τη θρησκεία, την παιδεία, τις παραδόσεις), που συντελούν στον σχηματισμό της αυτοχθονίας, ιδιότητες φυσικές (Forsdyke, 2012: 121-123). Με το παράδειγμα της αθηναϊκής αυτοχθονίας στα κλασικά χρόνια, το οποίο επικαλείται ο ορθολογιστής Θουκυδίδης μέσα από τη φωνή του Περικλή, στον «Επιτάφιο» (Κεφ. 36, 2-3), οι μαθητές στο σενάριο αυτό προσπάθησαν να αναδείξουν τη χρήση του ως μέσου νομιμοποίησης της αθηναϊκής ηγεμονίας, που παρείχε στην αθηναϊκή ιδεολογία για την ιδιότητα του αθηναίου πολίτη μια χωρίς χρονικό περιορισμό θεμελίωση (Loraux, 1992: 52).

Η διερεύνηση της αυτοχθονίας των αρχαίων Αθηναίων στο σενάριο δεν έγινε μόνο για να γνωρίσουν οι μαθητές τις πτυχές ενός αρχαιογνωστικού θέματος, αλλά κυρίως για να προβληματιστούν για τη διαχρονική του εμβέλεια ως μύθου που συνετέλεσε και συντελεί στη διαμόρφωση και της δικής τους ταυτότητας, όπως και των άλλων, ανθρώπων, λαών, κρατών και εθνών. Στο πλαίσιο αυτό με τη διαφοροποιητική της αιχμή, ο μύθος της αυτοχθονίας υποστήριξε συχνά στην ιστορία ρατσιστικές διακρίσεις. Οι μαθητές, πριν αρχίσουν το σενάριο αυτό, πληροφορήθηκαν, στο πλαίσιο της διδασκαλίας του «Επιταφίου» του Θουκυδίδα (Κεφ. 36, 2-3), για το πώς στη νεότερη ευρωπαϊκή ιστορία η γερμανική ταυτότητα

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

των εθνικοσοσιαλιστών έπρεπε να αναζητηθεί στη συνέχεια μιας φυλής, παρούσας επί γερμανικού εδάφους από την αυγή των χρόνων. Και ότι αυτή η «συνέχεια» στηρίχθηκε στον ιστορικό Τάκιτο, ο οποίος το 98 μ.Χ. διατύπωσε μίαν ιδέα κληρονομημένη από τους Έλληνες:

«Πιστεύω ότι οι Γερμανοί είναι αυτόχθονες και δεν έχουν αναμιχθεί με αποίκους ή με φιλοξενούμενους, που προέρχονται από άλλους λαούς.»

Οι Γερμανοί, σημειώνει εδώ ο Charoutot (2012: 32), «έχουν γεννηθεί μόνοι τους (“αυτό-”), χωρίς προσθήκη, συμβολή ή μείξη με εξωγενείς πληθυσμούς, στη δική τους γη (χθών). Όπως οι Αθηναίοι, οι οποίοι θεμελιώναν τη συνείδηση της υπεροχής τους μεταξύ των ελληνικών λαών στην πεποίθηση ότι ήταν αυτόχθονες και όχι αλλογενείς άποικοι, όπως οι Λακεδαιμόνιοι για παράδειγμα που προήλθαν από την Κάθοδο των Δωριέων». Πρόσθετες, σύγχρονες, εθνικιστικές και αποικιοκρατικές, αντιλήψεις και πρακτικές ανά τον κόσμο, που στηρίχθηκαν στην αρχαιοελληνική μυθολογία της αυτοχθονίας (Geschiere, 2009, Detienne, 2005) επηρέασαν τον σχεδιασμό του προκειμένου σεναρίου.

Στο σενάριο αυτό οι προηγούμενοι όροι «πεποίθηση» (του Charoutot, 2012) και «μυθολογία» (του Detienne, 2005) για την αυτοχθονία αντικαθίστανται από τον μύθο. Ο όρος «μύθος» συμπυκνώνει στο σενάριο τις ιστορίες που έλεγαν οι Αθηναίοι μεταξύ τους αλλά και στους «άλλους», προκειμένου να εξηγήσουν την ταυτότητά τους (το ποιοι είναι) μέσα από την καταγωγή τους (το από πού ήρθαν) (Forsdyke 2012: 124, Parker, 1987: 182-183). Εξάλλου, στο σενάριο οι μαθητές προσπάθησαν να απομυθοποιήσουν το μυθολογικό τρίγωνο «Γη - Εριχθόνιος / Ερεχθέας - Αθηνά», το οποίο, βυθίζοντας (με τις λέξεις, την εικόνα και με θρησκευτικές πρακτικές) τους Αθηναίους στη δική τους γη, εξασφάλιζε την

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

καθαρότητα και την ανωτερότητά τους έναντι των «άλλων» (επίσημων, επήλυδων, μεταναστών, μιγάδων, μετοίκων). Και αυτό συνέβαινε όχι μόνο σε τοπικό επίπεδο, αλλά (με τη σταδιακή εμπλοκή στον μύθο ολοένα και περισσότερο, εκτός της Αθηνάς, ολυμπίων θεών), και σε πανελλήνιο. Έτσι, σταδιακά οι Αθηναίοι μπορούσαν να επικαλεστούν, εκτός από την αυτοχθονία τους, τον Πανελληνισμό τους, για να ενώσουν τους Έλληνες εναντίον των «βαρβάρων» (Roy, 2014: 246). Η Αθηνά-Αθήνα, με αυτόν τον τρόπο, «έτρεφε», σωματικά αλλά και πνευματικά, όλους τους Έλληνες.

Σκοπός του σεναρίου ήταν να καταλάβουν οι μαθητές ότι η αυτοχθονία λειτούργησε ασφαλώς πολιτικά και ιδεολογικά, με την έννοια ότι λέξεις, εικόνες και πρακτικές αξιοποιήθηκαν για να πουν κάτι για την Αθήνα ως πολιτική οντότητα, με έναν τρόπο ωστόσο που έλεγε ότι η Αθήνα επειδή, μεταξύ άλλων, είναι πολύ παλιά πόλη (το αρχαιότατο έθνος, κατά τον Ηρόδοτο), είναι και η ανώτερη μαζί με τους κατοίκους της, και ότι αυτό δεν είναι «ιδέα» των Αθηναίων αλλά η ίδια η «αλήθεια». «Όσο αρχαιότερη είναι μια φυλή, τόσο καθαρότερη είναι και άλλο τόσο -θα προσθέσουμε εμείς- έχει εξευγενιστεί», σημειώνει ο Detienne (2005: 111). Εξάλλου, μύθος και λόγος, τουλάχιστον ως προς την αυτοχθονία, βρισκόντουσαν συχνά όχι σε μια σχέση προοδευτικής εξέλιξης (από τον μύθο στον λόγο) αλλά σε συμβιωτική (ο μύθος μέσα στον λόγο και αντίστροφα), αλληλοσυμπληρώνοντας δηλαδή ο ένας τον άλλο (Cohen, 2000: 88-90). Και αυτό συμβαίνει, όπως διαπιστώνουν οι μαθητές στο σενάριο αυτό, στους αποθησκευτικοποιημένους, κατά άλλα, επιταφίους λόγους, όπου ο μύθος μπορεί να εγκαταλείπεται, μερικώς τουλάχιστον, ωστόσο τη θέση της τροφού και Παρθένου θεάς Αθηνάς την παίρνει η «αποθεωμένη» δημοκρατική Αθήνα, μετασχηματίζοντας τους πολίτες της σε «αδέλφια», μέσω της εξίσωσης της

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ισογονίας με την ισονομία. Σε αυτή την περίπτωση η αυτοχθονία, όπως και αθηναϊκή δημοκρατία, λειτούργησε σαν οδοστρωτήρας (Sharipo, 1998: 131) των κοινωνικών ανισοτήτων. Έγινε, βέβαια, προσπάθεια να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι ο μύθος της αθηναϊκής αυτοχθονίας, είχε και έχει κόστος, προκαλώντας τη λήθη της πραγματικής καταγωγής και της ιστορίας. Ο Rosivach (1987: 296) αναφέρει χαρακτηριστικά: «η απουσία μνήμης των Αθηναίων για τη δική τους μετανάστευση μετασηματίστηκε σε θετική παραδοχή ότι κατοικούσαν ανέκαθεν στην Αττική».

Το σενάριο αυτό προσπάθησε να υποδείξει ότι ο μύθος της αυτοχθονίας τότε και σήμερα δεν ήταν ενιαίος και μονοσήμαντος: η αυτοχθονία πέρασε από την ομοιογενοποιητική της φάση (στα αρχαϊκά μέχρι τη κλασικά χρόνια), συνδέοντας κυρίως τους Αθηναίους μεταξύ τους, στη διαφοροποιητική της φάση (κατά τα κλασικά χρόνια, μετά κυρίως τους Περσικούς πολέμους), όπου διεκδίκησαν την ανωτερότητά τους από τους «άλλους», για να υποχρεωθούν στο τέλος (κατά τα μετακλασικά χρόνια) να επιστρέψουν στην ομοιογενοποιητική φάση, έπειτα από τα απανωτά ολιγαρχικά πραξικοπήματα, τις τυραννίδες και τους εμφυλίους πολέμους (Forsdyke, 2012). Τις ιστορικές αυτές φάσεις οι μαθητές ανίχνευσαν μέσω σχετικών κειμένων, τα οποία εξάλλου δείχνουν ότι η σημασία της λέξης «αυτό-χθων» παρέμενε δίσημη, με προηγούμενη τη σημασία «είμαι /κατάγομαι από την ίδια γη» και επόμενη (στα κλασικά και έπειτα χρόνια) «είμαι / προέρχομαι από την ίδια τη γη» (Rosivach, 1987: 299-301). Το «αυτό-», δηλαδή, καθόρισε σε μεγάλο βαθμό τον αθηναϊκό «εαυτό».

Επίσης, καταβλήθηκε προσπάθεια ώστε να αποφευχθεί η σύνδεση της αυτοχθονίας με την ηρεμία, την τάξη και αρμονία της αθηναϊκής δημοκρατίας. Γιατί το αντίθετο μάλλον συνέβαινε: ο μύθος της αυτοχθονίας αντανακλούσε τους φόβους

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

για κοινωνικές ανατροπές, που θα μπορούσαν να ξεσπάσουν, μετά κυρίως τις μεταρρυθμίσεις του Κλεισθένη, που ανακάτεψε γνήσιους Αθηναίους, ξένους και μέτοικους στη δημοκρατική κοινωνία της Αθήνας (Connor, 1994: 37-39). Το γεγονός αυτό επέβαλε το μέτρο του Περικλή, το 450-1, με το οποίο περιοριζόταν το δικαίωμα του πολίτη μόνο σε όσους είχαν και τους δύο γονείς γνήσιους Αθηναίους πολίτες (Blok, 2014: 270-272, Loraux, 1992: 169). Το ζήτημα ήταν να κατανοήσουν οι μαθητές ότι ακόμη και σήμερα το «ρίζωμα» ανθρώπων και ομάδων στη γη τους είναι και προϊόν κρίσεων (κοινωνικών, πολιτικών, ιδεολογικών) παρά φυσιολογική, νοσταλγική επιστροφή στη μητέρα-γη.

Ως προς την υιοθετούμενη παιδαγωγική προσέγγιση, στον βαθμό που οι δραστηριότητες των μαθητών εκτελέστηκαν στο προκείμενο σενάριο συνεργατικά, στα έγγραφα Google, τηρήθηκαν οι γενικές αρχές της *Συνεργατικής Μάθησης με την Υποστήριξη του Υπολογιστή* (CSCL) (Stahl et. al., 2006), στις οποίες υπόκεινται στοιχεία από τις *εποικοδομιστικές (κοινωνικές) προσεγγίσεις μάθησης* (Crook, 1994) και την *εγκαθιδρυμένη/ "situative learning"* (Lave & Wenger, 2005). Η μάθηση στο πλαίσιο αυτό αντιμετωπίζεται ως ενεργή διαδικασία που οικοδομείται προοδευτικά, μέσω της συνεργασίας των μαθητών, ενώ η γνώση προοδεύει μέσω της συμμετοχής σε ένα αυθεντικό κοινωνικό πλαίσιο, όπου οι μαθητές, με βάση τις κατάλληλες σχεδιαστικές επιλογές του εκπαιδευτικού, συνεργάζονται σε εικονικές κοινότητες πρακτικής, αξιοποιώντας υψηλού επιπέδου γνωστικές λειτουργίες, γραμματισμούς και δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων.

Οι ομάδες των μαθητών εκτέλεσαν στο σενάριο συνολικά πέντε δραστηριότητες. Συνεργάστηκαν ως εξής: είκοσι τέσσερις μαθητές και μαθήτριες της Γ (τμ. 1) τάξης, με τη διαμεσολαβητική παρουσία του εκπαιδευτικού, διακρίθηκαν σε

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

έξι ομάδες των τεσσάρων μελών, που διέφεραν ως προς το φύλο, τα κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά τους, τις γνωστικές τους ικανότητες και τα στυλ μάθησης. Οι ομάδες, για να εκτελέσουν τις δραστηριότητές τους, συμβουλευόνταν ηλεκτρονικό Φύλλο Οδηγιών στα έγγραφα Google. Επειδή κάθε δραστηριότητα αποσκοπούσε στη δημιουργία ενός επί μέρους έργου, το Φύλλο Οδηγιών ήταν ένα για όλες τις ομάδες, περιελάμβανε ωστόσο συμπληρωματικές μεταξύ τους εργασίες που εκτελούσε κάθε ομάδα χωριστά. Έτσι, οι μαθητές είχαν μπροστά τους τις εργασίες που εκτελούνταν από όλες τις ομάδες σε μία δραστηριότητα. Από το ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών οι ομάδες παραπέμπονταν στα ψηφιακά Φύλλα Εργασίας, που περιείχαν δεδομένα ενός προς επίλυση προβλήματος, αρχαιοελληνικά κείμενα με μεταφράσεις, ερωτήσεις του εκπαιδευτικού, και πεδίο που το συμπλήρωναν με παρατηρήσεις και διαπιστώσεις τους οι ομάδες. Στον σχεδιασμό συνεργασίας των ομάδων είχε καταβληθεί προσπάθεια για τη στενή αλληλεξάρτηση και συνυπευθυνότητα των ομάδων, προκειμένου να προκύπτει κάθε φορά ένα ολοκληρωμένο αποτέλεσμα.

Σε κάθε δραστηριότητα οι ομάδες λειτουργούσαν διαδοχικά: ως Γραμματικοί, Μυθογράφοι, Αρχαιολόγοι, Ανθρωπολόγοι και Κοινωνιολόγοι. Οι ρόλοι αυτοί αντιστοιχούσαν στο έργο που εκάστοτε επιτελούσαν. Ο εκπαιδευτικός καθόρισε στο εσωτερικό κάθε ομάδας ειδικούς ρόλους: α) του εκπροσώπου-συντονιστή, ο οποίος διαπραγματευόταν απόψεις και απορίες για τη δραστηριότητα της ομάδας του είτε με τον εκπαιδευτικό είτε με μέλη άλλων ομάδων· β) του πρακτικογράφου, ο οποίος κατέγραφε / σημείωνε εκκρεμή ζητήματα και αντιδράσεις της ομάδας τους στα ζητούμενα της δραστηριότητας, γ) του χειριστή, ο οποίος επεξεργαζόταν το υλικό της ομάδας στα ψηφιακά περιβάλλοντα και μέσα, δ) του παρουσιαστή, ο οποίος αναλάμβανε, όποτε χρειαζόταν, την παρουσίαση του έργου της ομάδας του.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Στο συνταγμένο σενάριο προβλεπόταν εννέα (90 συνολικά διδακτικές ώρες για την εφαρμογή του. Στην πράξη, ωστόσο, η εφαρμογή διήρκεσε δεκατέσσερις (14) περίπου διδακτικές ώρες, ενώ οι εργασίες των μαθητών στα έγγραφα Google επεκτάθηκαν εξ αποστάσεως και στο σπίτι. Στο εργαστήριο πληροφορικής εξηγούνταν σημεία του σεναρίου και των συντελεσμένων εργασιών των μαθητών και δινόντουσαν κατευθύνσεις για την ολοκλήρωσή τους στο σπίτι. Η εφαρμογή του σεναρίου δεν κάλυπτε το σύνολο της διδακτικής ώρας, εφόσον ήταν απαραίτητη η εξέλιξη της διδακτικής ύλης με βάση το ισχύον πρόγραμμα. Επίσης, η εφαρμογή του σεναρίου διήρκεσε εκτενές χρονικό διάστημα, δεδομένου από το μονόωρο ανά εβδομάδα μάθημα χάθηκαν στο μεταξύ τέσσερις (4) ώρες διδασκαλίας του. Σύμφωνα επίσης, με το ωρολόγιο πρόγραμμα η διδασκαλία του μαθήματος γινόταν αρχικά κάθε Τρίτη, αλλά στη συνέχεια μετατέθηκε την Παρασκευή.

Τέλος, η αξιολόγηση του έργου των μαθητών έγινε «διαμορφωτικά». Τα επιμέρους κριτήρια περιγράφονται παρακάτω, στο τέλος της περιγραφής κάθε δραστηριότητας.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώχθηκε ώστε οι μαθητές:

- Να διαπιστώσουν, κρίνοντας διαθέσιμες σχετικές πηγές, πως η αυτοχθονία, τόσο στο αρχαιοελληνικό παρελθόν όσο και σήμερα, δεν αναφέρεται σε βιολογικές σχέσεις συγγένειας αλλά ότι συνιστά «μύθο», ο οποίος διαμορφώθηκε σταδιακά και χρησιμοποιήθηκε σε παραλλαγές, προκειμένου

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

να διαιωνίσει και να προωθήσει ταυτοτικές σχέσεις και μαζί αξιολογικές διακρίσεις των ανθρώπων σε «ανώτερους» και «κατώτερους».

- Να αντιληφθούν ότι διαχρονικά ο μύθος της αυτοχθονίας λειτούργησε και λειτουργεί διπλά: «ομοιογενοποιητικά», σφυρηλατώντας τους στενούς δεσμούς ενότητας μιας κοινότητας-εθνότητας, αλλά και «διαφοροποιητικά», δικαιολογώντας συχνά επιθετικές συμπεριφορές απέναντι στον, υποδεέστερο και «μη καθαρό», «άλλον»
- Να κατανοήσουν ότι η έννοια του «αυτόχθονα», παρά τον στερεότυπο χαρακτήρα της, υπήρξε και είναι έννοια ρευστή, λειτουργώντας ως μέσο αυτοπροσδιορισμού και ετεροπροσδιορισμού, η εμφάνιση και η εξέλιξη της οποίας ευνοείται, καλλιεργείται και διαδίδεται για συγκεκριμένους, πολιτικούς και ιδεολογικούς, λόγους.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι οι ερμηνείες που δίνουν τα λεξικά δεν αντιστοιχούν επακριβώς με τις χρήσεις τους στα κείμενα, και ότι οι σημασίες όρων, όπως ο «αυτόχθων», είναι συχνά αμφίσημες στη χρήση, που εξελίσσονται μέσα στον χρόνο και αλλάζουν το νόημά τους στα κειμενικά είδη και τον ιστορικό χρόνο
- Να αντιμετωπίζουν τον μύθο της αυτοχθονίας από σύγχρονη, κριτική απόσταση και, αποκωδικοποιώντας τον, να υποδεικνύουν την κατασκευαστική του συμβολή στη συντήρηση, εδραίωση και προώθηση ανισοτήτων και σχέσεων εξουσίας
- Να αναστοχαστούν ότι η διαχρονική εμβέλεια του μύθου του αυτόχθονα συνετέλεσε και συντελεί στη διαμόρφωση ταυτοτήτων, στην οποία

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

περιλαμβάνεται και η δική τους, και ότι αποκρύπτει τον εκάστοτε άνισο, ιεραρχημένο χαρακτήρα τους, εμποδίζοντας μαζί την αναίρεσή τους.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώχθηκε ώστε οι μαθητές:

- Να γνωρίσουν τη συγχρονική και διαχρονική εξέλιξη της σημασίας της λέξης «αυτόχθων», καθώς επίσης το ευρύ πεδίο σημασιών (κυριολεκτικό και μεταφορικό, περιγραφικό και αξιολογικό) και αναφοράς της (σε ανθρώπους, καταστάσεις, χώρους και πράγματα).
- Να συστοιχίζουν τις σημασίες των λέξεων με τα κατάλληλα κειμενικά παραδείγματα, και αντίστροφα: να μπορούν να εντάσσουν κειμενικά παραδείγματα σε γενικές σημασιολογικές κατηγορίες.
- Να αναγνωρίζουν τη διαφορετική που είχε και έχει η σημασία και η χρήση της λέξης «αυτόχθων» σε διαφορετικά κειμενικά είδη κατά την κλασική αρχαιότητα (ιστοριογραφία, ρητορική, τραγωδία), σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους, καθώς επίσης τη συνάρτησή της από τον ιδεολογικό κόσμο και την πρόθεση των συγγραφέων.
- Να προβληματιστούν για τα κενά, τα χάσματα και τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στους περιοριστικούς και συμπυκνωμένους αναγκαστικά ορισμούς που δίνουν τα λεξικά συστήνοντας τον «αυτόχθονα» και στις εφαρμοσμένες λειτουργίες του όρου στα κείμενα.
- Να ασκηθούν στη συγκριτική διερεύνηση των λέξεων της αυτοχθονίας, με τις εικόνες και τα πράγματα, ελέγχοντας τόσο την αμοιβαιότητά τους όσο και τα όρια της αυτοδυναμίας του.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Γραμματισμοί

Επιδιώχθηκε ώστε οι μαθητές:

- Να ασκηθούν στη σύνθετη και ευέλικτη αξιοποίηση των ψηφιακών Λεξικών και των Σωμάτων Κειμένων της αρχαίας, της μεσαιωνικής και της νέας ελληνικής γλώσσας, προσαρμόζοντας την έρευνά τους με συγκεκριμένους στόχους και εστιασμένα ευρήματα που απαιτεί η εργασία τους.
- Να ενισχύσουν τις δεξιότητές τους στην επεξεργασία των πληροφοριών που απαντούν στο διαδίκτυο, καθώς επίσης στην κριτική τους αποτίμηση, ώστε να συντάσσουν με βάση αυτές προσωπικό και υπεύθυνο λόγο.
- Να κατανοήσουν ότι η παραγωγή υβριδικών και πολυτροπικών κειμένων δεν μειώνει, αλλά αυξάνει τη δυσκολία ως προς τη συνοχή και συνέχεια των μέσων, τα οποία πρέπει, με οικονομία και κατάλληλη επεξεργασία, να χρησιμοποιούνται.
- Να ανακαλύπτουν ουσιαστικές ερμηνευτικές σχέσεις ανάμεσα στα κείμενα και τις εικόνες, που αναπαριστούν, εμπλουτίζοντας ή και παραλλάσσοντας, το περιεχόμενό τους.
- Να μετέχουν στο έργο και τον κόσμο των «ειδικών», δικαιολογώντας και ελέγχοντας τις απόψεις τους.
- Να προβαίνουν σε κριτικές ερμηνείες ως προς τον τρόπο με τον συλλαμβάνεται και προβάλλεται η αυτοχθονία στο διαδίκτυο σήμερα, μέσω διαφορετικών σημειωτικών πόρων (κειμένων, εικόνων ή βίντεο) ελέγχοντας το νόημά τους, τους τρόπους και τις τεχνικές πειθούς που

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

χρησιμοποιούνται και εξηγώντας τους λόγους της επιβίωσης του σχετικού μύθου από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα.

- Να αποτιμούν την ποιότητα και να ασκούν υπεύθυνη κριτική στην ιδεολογική λειτουργία του διδακτικού λόγου ως προς την αρχαιοελληνική αυτοχθονία, που κυκλοφορεί στο διαδίκτυο σήμερα.
- Να εξασκηθούν στη συνεργατική παραγωγή υβριδικών κειμένων δουλεύοντας σε ομάδες, σε ανοιχτά ψηφιακά περιβάλλοντα, που επιβάλλουν την αλληλεξάρτηση και συνυπευθυνότητα των μελών της ομάδας για την παραγωγή ενός έργου.

Διδακτικές πρακτικές

Στο προκείμενο σενάριο αυτό οι μαθητές:

- Προσέγγισαν το μαθησιακό υλικό μέσω διαλογικών σχέσεων επικοινωνίας, μεταξύ τους ή με τον εκπαιδευτικό.
- Εμπλέχτηκαν σε διεργασίες αναλυτικές, συνθετικές, μεταγνωστικές και αξιολόγησης (είτε του δικού τους έργου είτε των άλλων).
- Αναζήτησαν και εντόπισαν στοχευμένα πληροφορίες, για να τις επεξεργαστούν, μετασχηματίζοντάς τες σε δημιουργική και κριτική γνώση.
- Μελέτησαν, έκριναν και συνέκριναν ηλεκτρονικά «κείμενα», μονοτροπικά αλλά και πολυτροπικά, αποτιμώντας την ιδεολογία τους.
- Ήλεγξαν τις απαντήσεις τους, διορθώνοντας και συμπληρώνοντας ο ένας τον άλλον.
- Καθοδηγήθηκαν, γενικότερα, στην αντικατάσταση των υπάρχουσών γνώσεων, αντιλήψεων και ταυτοτήτων τους με νέες, σε μια προοπτική κριτική

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

και υποψιασμένη, πέρα από αυτό που νομίζουν ότι ισχύει και ότι μπορούν να κατορθώσουν.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το σενάριο απομυθοποιεί τη φράση του «Επιταφίου» του Θουκυδίδη (Κεφ. 36, 2-3) «τὴν γὰρ χώραν οἱ αὐτοὶ αἰεὶ οἰκοῦντες διαδοχῆ τῶν ἐπιγιγνομένων μέχρι τοῦδε ἐλευθέραν δι' ἀρετὴν παρέδωσαν», την οποία στις Ερμηνευτικές Σημειώσεις το σχολικό εγχειρίδιο ερμηνεύει ως εξής:

Οἱ αὐτοὶ αἰεὶ οἰκοῦντες·ένας από τους συνηθέστερους λόγους εθνικής υπερηφάνειας των Αθηναίων ήταν η αυτοχθονία τους (κάτι που δημιουργεί στενότερες σχέσεις, μητέρας-παιδιών, ανάμεσα στη χώρα και τους κατοίκους), που έπαιρνε ιδιαίτερη σημασία σε αντιπαράθεση με τους Σπαρτιάτες, που εγκαταστάθηκαν στη Σπάρτη ύστερα από περιπλανήσεις.

Μαζί με τις διακειμενικές παραπομπές της, στις οποίες παραπέμπονται δάσκαλοι και μαθητές, η ερμηνεία αυτή του σχολικού εγχειριδίου είναι απλώς «διαπιστωτική», που υπονοεί ότι οι Αθηναίοι, επειδή οι ίδιοι θεωρούσαν τους εαυτούς τους αυτόχθονες από παλιά, καμάρωναν για την ανωτερότητά τους αυτή απέναντι στους Σπαρτιάτες, που ήταν Δωριείς. Η πραγματικότητα, ωστόσο, είναι κάπως διαφορετική: η αυτοχθονία των Αθηναίων δεν ήταν παρά ένας «μύθος», μια ιδεολογική κατασκευή, που συγκροτήθηκε μάλιστα αργά, γύρω στο 470 π.Χ., μετά την εισβολή των Δωριέων, για να δικαιολογήσει εξ υστερού (με την ανάκληση επιλεγμένων θρησκευτικών παραδόσεων και μυθολογικών εκδοχών) την ανωτερότητα των

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αθηναίων απέναντι στους αντιπάλους τους (Rosivach, 1987: 296-297). Και αυτό, βέβαια, δεν σήμαινε ότι οι Αθηναίοι ήταν πραγματικά αυτόχθονες, που αποσιωπάται στο σχολικό ερμηνευμα. Για αυτό και στο προκείμενο σενάριο διερευνάται πώς ακριβώς διαμορφώθηκε μέσα στον χρόνο η «συνήθεια» αυτή των Αθηναίων (δηλ. ποια ήταν ακριβώς τα στοιχεία από τα οποία αποτελούνταν και τα οποία τη συνόδευαν) και κυρίως γιατί ο συγκεκριμένος αυτός «κοινός τόπος» αξιοποιούνταν από τους Αθηναίους τότε και συνεχίζει να αξιοποιείται, παραλλαγμένος, από τους Νεοέλληνες «απογόνους» τους μέχρι και σήμερα.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Αν το σχολείο αποτελεί έναν από τους βασικούς μηχανισμούς πολιτισμικής «ομοιογενοποίησης» (Λέκκας, 1992: 118), το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, ειδικότερα κείμενα όπως ο «Επιτάφιος» του Θουκυδίδη, είναι πρόσφορο μέσο για τη διαμόρφωση κοινής εθνικής ταυτότητας στους σημερινούς μαθητές. Στην προοπτική αυτή, όπως οι Αθηναίοι του Περικλή άκουγαν ότι έπρεπε, καμαρώνοντας για την αυτοχθονία των προγόνων τους, να συνεχίζουν να μάχονται εναντίον του Δωριέα ετερόχθονα Σπαρτιάτη και οι ίδιοι με «αρετή» υπερασπιζόμενοι με τη ζωή τους τα μοναδικά πεπραγμένα και ιδανικά της δημοκρατικής πόλης τους, έτσι και οι μαθητές σήμερα καλούνται έμμεσα με τη διαπιστωτική ανάγνωση του «Επιταφίου» να σκεφτούν και να πράξουν λίγο πολύ το ίδιο και ακολουθώντας το παράδειγμά τους να υπερασπίζονται το χρώμα της πατρίδας τους απέναντι σε οποιαδήποτε υποδεέστερη απειλητική φυλή. Για να επιτευχθεί απρόσκοπτα η συνέχεια αυτή, αθηναϊκή πόλις-κράτος και σημερινή πατρίδα χρειάζεται να επενδυθούν με περιεχόμενες ιδιότητες και λειτουργίες «φυσικές», που

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

είναι ενιαίες, διαχρονικές και αναλλοίωτες οντότητες, ενταγμένες μέσα σε έναν «άχρονο χρόνο», εκτός ιστορίας.

Στο πλαίσιο αυτό η αυτοχθονία, αντί να θεωρείται μια μορφή «επινοημένης παράδοσης», ένας μύθος, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, που αναπαρήγαγε (με διάφορες μορφές και παραλλαγμένες σημασίες και χρήσεις), σε συγκεκριμένες ιστορικές περιόδους και για συγκεκριμένους λόγους, κοινωνικές και ιδεολογικές σχέσεις των Αθηναίων (ταυτοτικές και διαφοροποιητικές), εξιδανικεύεται σε πολιτισμικό μέγεθος και μετασηματίζεται σε φυσιολογικό, εμπειρικό δεδομένο. «Η ουσιαστική λειτουργία του μύθου είναι να μεταμορφώνει την ιστορία σε φύση», γράφει ο Ρολάν Μπαρτ (1979: 227). Και ο μύθος της αυτοχθονίας λέει χοντρά ότι, από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα, οι «αυθεντικοί» σημερινοί Έλληνες έχουν γεννηθεί από γονείς, και εκείνοι από γονείς και προγόνους, με τα ίδια ανά τους αιώνες «ελληνικά» αυτόχθονα χαρακτηριστικά, που σημαίνει ότι είχαν και έχουν από τη γέννησή τους σχέση φυσική ανάμεσά τους.

Με τη λογική αυτή, το «δίδαγμα» από τη «διαπιστωτική» ανάγνωση του «Επιταφίου» είναι ότι οι ταυτότητες των σημερινών μαθητών δεν είναι πολλές ετερογενείς, άνισες και ιεραρχημένες, αλλά, όπως των Αθηναίων του Περικλή, μία, κοινή, αδιάσπαστη, διαχρονικά αναλλοίωτη και ενιαία, αφού όλοι είμαστε παιδιά της ελληνικής γης, μητέρας και πατρίδας. Η μετακίνηση της αυτοχθονίας από την ιστορία στη φύση εμποδίζει τόσο τη σχέση των μαθητών με τον σύγχρονο, δικό τους κόσμο, όσο και τη γνωριμία τους με το ιστορικό παρελθόν, αφού και οι δύο κόσμοι, σε στενή αλληλεξάρτηση μεταξύ τους, τούς παρουσιάζονται στατικοί, εξιδανικευμένοι και αμετακίνητοι.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με το προκείμενο σενάριο επιχειρήθηκε η αναίρεση της προβληματικής αυτής διδακτικής κατάστασης, εφαρμόζοντας τη θέση ότι «ο αναγνώστης των μύθων οφείλει, για να μην επαναλαμβάνει απλώς τον ελληνικό λόγο, να αρνηθεί τον εγκλωβισμό μέσα στον λόγο αυτόν» (Loraux, 1992: 31). Και το σενάριο αυτό αποκλίνει από τον ισχύοντα, θεωρητικό και διδακτικό, λόγο (λ.χ. Σταμουλάκης, 2013), ο οποίος αρκείται σε διαπιστωτικές αναφορές, αποσιωπώντας το αξιολογικό και «παραμυθητικό» απόθεμα της αθηναϊκής αυτοχθονίας. Όσον αφορά, ειδικότερα, το πώς και το γιατί της αθηναϊκής αυτοχθονίας, υποδεικνύεται με το προκείμενο σενάριο ότι ο Θουκυδίδης, μαζί με άλλους ρήτορες (και όχι μόνο), εξίσωναν την αυτοχθονία με την αδιάλειπτη κατοχή του αττικού εδάφους από τους Αθηναίους, νόμιμους κατοίκους, σε αντίθεση με τους πολίτες άλλων πόλεων, τους Σπαρτιάτες για παράδειγμα, που ήταν μετανάστες μέσα στην ίδια τους τη χώρα. Ο μύθος αυτός δήλωνε την εντελέχεια της αθηναϊκής εξουσίας μέσω των διαδοχικών γενεών (Loraux, 1992: 70-71), καλώντας τους Αθηναίους να συνεχίζουν να πεθαίνουν για την υπεράσπιση της αττικής γης, που ήταν ταυτόχρονα μητέρα και πατρίδα.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Με την αξιοποίηση του διαδικτυακού περιβάλλοντος εργασίας των εγγράφων Google και των υπηρεσιών του, δόθηκε η δυνατότητα στους μαθητές, με βάση ένα προδιαμορφωμένο πλαίσιο εργασίας (εδώ τα Φύλλα Οδηγιών και εν μέρει των Φύλλων Εργασίας), να συνεργάζονται στον ίδιο χρόνο, σχολιάζοντας στο πλαίσιο των ομάδων τις απόψεις τους, να διορθώνουν και να αναστοχάζονται το έργο τους, και να δημοσιεύουν στο διαδίκτυο το τελικό προϊόν τους. Οι μαθητές συνεργάστηκαν, εξάλλου, σε ένα επαρκώς δομημένο, απλό, υπερκειμενικό αλλά και διαδραστικό, περιβάλλον, που δεν απαιτεί μακροχρόνια εξάσκηση, με βάση το οποίο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

μπορούσαν να χτίσουν τις εργασίες τους, ανταποκρινόμενοι στους συγκεκριμένους στόχους που έπρεπε να επιτευχθούν (Denton, 2012, Zhou et. al., 2012). Ο εκπαιδευτικός μπορούσε να παρατηρήσει την εξέλιξη της πορείας τους, ή να επεμβαίνει ως σύμβουλος και καθοδηγητής, όποτε χρειαζόταν.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Θουκυδίδη, [Περικλέους Επιτάφιος](#), Ηλίας Σπυρόπουλος. Γ τάξη Γενικού Λυκείου. Γενικής Παιδείας. Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2010.

Θουκυδίδη [Περικλέους Επιτάφιος](#). Γ τάξη Γενικού Λυκείου. Γενικής Παιδείας. Μτφρ. Αγγ. Βλάχος. Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2010, [Κεφ. 36-42](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

1. Από τον “[Περσέα](#)”:

- Πausanias. [Ελλάδος Περιήγησις, 1.27.3](#)
- Herodotus. [Ιστορίες, 8.44](#)
- Apollodorus. [Βιβλιοθήκη, 3.14.1](#)
- Pausanias. [Ελλάδος Περιήγησις, 1.24.7](#)
- Pausanias. [Ελλάδος Περιήγησις, 1.18.2.](#)
- Apollodorus. [Βιβλιοθήκη, 3.14.6](#)
- Pausanias. [Ελλάδος Περιήγησις, 1.26](#)
- Pausanias. [Ελλάδος Περιήγησις, 1.26.5 & 6](#)
- Apollodorus. [Βιβλιοθήκη, 3.15.1-5](#)
- Pausanias. [Ελλάδος Περιήγησις, 1.27.2](#)
- Pausanias. [Ελλάδος Περιήγησις, 1.2.6](#)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Πausanias. [Ελλάδος Περιήγησις, 1.24.5](#)
 - Ησίοδος. [Θεογονία, 104](#)
 - Ηρόδοτος. [Ιστορίες, 8.55](#)
 - Πausanias. [Ελλάδος Περιήγησις, 1.24.7](#)
 - Πausanias. [Ελλάδος Περιήγησις, 1.26.6](#)
 - Πausanias. [Ελλάδος Περιήγησις, 1.28.4](#)
 - Απολλόδωρος. [Βιβλιοθήκη, 1.3.6](#)
 - Ευριπίδης. [Των, 1](#)
 - Πausanias. [Ελλάδος Περιήγησις, 1.14.6](#)
2. Από τις [Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα](#) - Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]
- Ηρόδοτος. [Ιστορίες, 4.197.1-2](#)
 - Ηρόδοτος, [Ιστορίες, 8.73.1-3](#)
 - Ηρόδοτος, [Ιστορίες, 1.172.1-2](#)
 - Ηρόδοτος. [Ιστορίες, 7.61.1-3](#)
 - Ηρόδοτος. [Ιστορίες, 8.144.1-2](#)
3. Από τα έγγραφα Google:
- *Ομήρου, Ιλιάδα. Μετάφραση.* Ι. Θ. Κακριδής - Ν. Καζαντζάκης. Αθήνα, 1955
[[B 546-554](#)]
 - *Θουκυδίδου Ιστορία.* Ι–ΙΙ. 2η έκδ. Μτφρ. Ε. Κ. Βενιζέλος. Αθήνα:
Βιβλιοπωλείον της Εστίας, [1940] 1960. [[Θουκυδίδης, Ιστορία, 6.2.1-2](#)]
 - Θουκυδίδης. [Ιστορία, 1.2.1-6](#)
 - Λυσίας. ΙΙΙ, *Οι πανηγυρικοί του λόγου.* Μτφρ., περ., σχόλια, ερμ. Γ.Α. Ράπτης.
Θεσσαλονίκη: Ζήτρος, 2004. [[Κεφ. 3-70](#)]
 - Πλάτων. *Μενέξενος ή επιτάφιος ηθικός.* Μτφρ. Ο. Περδικίδης. Αθήνα:

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Κάκτος, 1993. [[237b3-246b](#)]

- Δημοσθένης. *Επιτάφιος*, [Κεφ. 4-31](#). Τα κεφ. 4-24 προέρχονται από το *Ανθολόγιο Αρχαίων Ελληνικών Κειμένων*. Μτφρ. Α. Τυφλόπουλος – Επιμ. Δ. Ιακώβ. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2006. Τα κεφάλαια 25-31 προέρχονται από το *Οι επιτάφιοι λόγοι της ελληνικής αρχαιότητας*. Μτφρ., Επιμ., Θ. Γ. Μαυρόπουλος. Αθήνα: εκδ. “Πόντος”, 2007.
- Υπερείδης. *Επιτάφιος*, [1-9, & 10-40](#) [[10-17](#)]. Τα κεφάλαια 1-9 & 10-40 προέρχονται από το Μαυρόπουλος, Θ. Γ. *Οι επιτάφιοι λόγοι της ελληνικής αρχαιότητας*. Αθήνα: εκδ. “Πόντος”, 2007. Τα κεφάλαια 10-17 προέρχονται από το *Ανθολόγιο Αρχαίων Ελληνικών Κειμένων*. Μτφρ. Α. Τυφλόπουλος – Επιμ. Δ. Ιακώβ. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2006.
- Ισοκράτης. *Πανηγυρικός- Φίλιππος*. Μτφρ., εισ., σημ., Στ. Μπαζάκου-Μαραγκουδάκη. Β' Γυμνασίου. Αθήνα: ΟΕΔΒ, 1967 [Κεφ. [21-25 & 47-50](#)]
- Ευριπίδης. *Ιων*. Μτφρ.: Θ. Γ. Μαυρόπουλος. Θεσσαλονίκη: Ζήτρος, 2008 [[258-280, 585-592, 654-663](#)]
- Ευριπίδης. *Αποσπάσματα*. 2. Μτφρ. Φιλολογική Ομάδα Κάκτου, 2003 [*Ερεχθεύς*, [1-55](#)]

Υποστηρικτικό / εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

- [Θεά Αθηνά – Προσωνόμια](#) [πηγή: YouTube. Διάρκεια: 4'16''. El Athena].
- [Αθηνά και Αφροδίτη, Η Σοφία και το Κάλλος \(α'\)](#) [πηγή: YouTube. Διάρκεια: 13'33''. Σειρά Ντοκιμαντέρ ΕΡΤ: Στα Μονοπάτια των Θεών].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- [Αθηνά και Αφροδίτη, Η Σοφία και το Κάλλος \(β'\)](#) [πηγή: YouTube. Διάρκεια: 12'40''. Σειρά Ντοκιμαντέρ ΕΡΤ: Στα Μονοπάτια των Θεών].
- [Ιστορία-Βιολογία-Αυτοχθονία. Το dna των Ελλήνων](#) [πηγή: YouTube. Διάρκεια: 8'27''. Με αφορμή το δημοσίευμα του περιοδικού «Ταχυδρόμος». 08/11/2007].
- [Η ονομασία της πόλης των Αθηνών](#) [πηγή: YouTube. Διάρκεια: 3'12''].
- [Η Γενετική Ιστορία των Κατοίκων της Ελλάδας: Το DNA των Ελλήνων](#) [πηγή: YouTube. Διάρκεια: 50'. Ομιλία από την Ημερίδα «Ας ξανασυστηθούμε όλοι οι Έλληνες». 11/06/2123].
- [Το αυτόχθον και μέγαν Γένος](#) [πηγή: YouTube. Διάρκεια: 7'13''. Κείμενα: Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, Άκρατος Αετός. Μουσική: Groove Addicts, AudioMachine. 27/01/2013].
- [Τι λέει ο Ισοκράτης & πώς τον ερμηνεύουν κάποια σήμερα](#) [πηγή: YouTube. Διάρκεια: 3'16''. 19/02/2011].
- [Αυτόχθονες, έλληνες θεοί ή εισαγόμενα προϊόντα;](#) [πηγή: YouTube. Διάρκεια: 2'54''. 03/05/2009].
- [Ελληνική γλώσσα και ινδοευρωπαϊκή απάτη](#) [πηγή: YouTube. Διάρκεια: 11'42''. 20/03/2012].
- [Ο Ισοκράτης για την αυτοχθονία των Ελλήνων](#) [πηγή: YouTube. Διάρκεια: 1'31''. 22/07/2013].

Ιστοσελίδες

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- [Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας των H.G. Liddell & R. Scott \(εκδ. Πελεκάνος 2007\)](#) [πηγή: Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα].
- [Μνημοσύνη. Ψηφιακή Βιβλιοθήκη της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας](#) [πηγή: Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα].
- [Συμφραστικός Πίνακας Λέξεων του Ανθολογίου Αττικής Πεζογραφίας](#) [πηγή: Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα].
- [Επιτομή Λεξικού Κριαρά](#) [πηγή: Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα].
- [Λεξικό της κοινής νεοελληνικής](#) [πηγή: Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα].
- [Σώμα Νέων Ελληνικών Κειμένων](#) [πηγή: Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα].
- [Βικιλεξικό](#) [Ελεύθερο Διαδικτυακό Λεξικό].
- [Perseus: Word frequency information for αυτόχθων](#) [πηγή: Greek Word Study Tool. Perseus Digital Library. Tufts University].
- [ΥΣΜΑ](#) [Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων της Ακρόπολης].
- [Παρθενών \(Αρχαιολογία της Πόλης των Αθηνών\)](#) [πηγή: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών].
- [Χρυσελεφάντινο άγαλμα της Αθηνάς Παρθένου \(περ. 440-438 π. Χ.\) \[Αρχαιολογία της πόλης των Αθηνών\]](#) [πηγή: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών].
- [Ερεχθείο \(Η Ακρόπολις των Αθηνών\)](#) [πηγή: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών].
- [Πανδρόσειον \(Αρχαιολογία της Πόλης των Αθηνών\)](#) [πηγή: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών].
- [Παρθενών \(Αρχαιολογία της Πόλης των Αθηνών\)](#) [πηγή: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- [Από τη Βιβλιοθήκη του Απολλόδωρου](#) [πηγή: Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Περσέα. Perseus Digital Library. Tufts University].
- [Άγλαυρος](#) [πηγή: Θεογονία. Ονομάτων Επίσκεψις].
- [Η θεά Αθηνά \(παίγνιο\)](#) [πηγή: Εφαρμογή του Μουσείου Ακρόπολης. 2010. Σχεδιασμός-Ανάπτυξη Εφαρμογής: Γ. Κουτσούκος. Γενική Επιμέλεια Εφαρμογής: Χατζηασλάνη Κ., Αντωνιάδης Κ. Χορηγία του Ιδρύματος Μποδοσάκη].
- [Μια μέρα στην Ακρόπολη. Αναζητώντας τη Θεά Αθηνά](#) [πηγή: Αποθετήριο Εκπαιδευτικού Περιεχομένου για την Ακρόπολη. Τομέας Ενημέρωσης και Εκπαίδευσης της Υπηρεσίας Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης].
- [Ερεχθείο](#) [πηγή: Αποθετήριο Εκπαιδευτικού Περιεχομένου για την Ακρόπολη. Τομέας Ενημέρωσης και Εκπαίδευσης της Υπηρεσίας Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης].
- [Πάμε στον περίπατο της Ακρόπολης](#) [πηγή: Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης. Α΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων. Τομέας Ενημέρωσης και Εκπαίδευσης. Υπουργείο Πολιτισμού].
- [Παρθενώνας - Ανατολική ζωφόρος - λίθος V](#) [πηγή: «Ελληνικός Πολιτισμός». Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].
- [Ερεχθείο](#) [πηγή: «Ελληνικός Πολιτισμός». Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].
- [Εριχθόνιος-Ερεχθείο](#) [πηγή: «Ελληνικός Πολιτισμός». Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].
- [Κέκροπας](#) [πηγή: «Ελληνικός Πολιτισμός». Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- [Παρθενώνας, Δυτικό αέτωμα, Κέκρωψ-Πάνδροςος](#) [πηγή: «Ελληνικός Πολιτισμός». Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].
- [Ο Κέκρωπας](#) [«Ελληνικός Πολιτισμός». Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].
- [Εριχθόνιος](#) [πηγή: P. Grimal, *Λεξικό της ελληνικής και ρωμαϊκής μυθολογίας*, επιμ. ελλ. έκδ. Β. Άτσαλος, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 1991].
- [Αθηνά](#) [πηγή: Βικιπαίδεια].
- [Άγλαυρος](#) [πηγή: Βικιπαίδεια].
- [Ακρόπολη των Αθηνών](#) [πηγή: Βικιπαίδεια].
- [Αρρηφόρια](#) [πηγή: Βικιπαίδεια].
- [Αρρηφόριον](#) [πηγή: Βικιπαίδεια].
- [Ερεχθεύς](#) [πηγή: Βικιπαίδεια].
- [Εριχθόνιος \(Βικιπαίδεια\)](#) [πηγή: Βικιπαίδεια].
- [Ο της Αγραύλου εφήβων όρκος](#) [πηγή: Βικιπαίδεια].
- [Γη/Γαία](#) [πηγή: Βικιπαίδεια].
- [Ήφαιστος](#) [πηγή: Βικιπαίδεια].
- [Πάνδροςος](#) [πηγή: Βικιπαίδεια].
- [“Αυτοχθονία - ιθαγένεια”](#) [πηγή: Άρθρο της εφημερίδας Ελευθεροτυπία (έντυπη έκδοση) στις 28/01/2010].
- [Το αίνιγμα του Παρθενώνα](#) [πηγή: Άρθρο της εφημερίδας Το Βήμα (International Edition) στις 28/01/2014].
- [Erechtheus](#) [πηγή: Princeton University Press].
- [Ερεχθεύς](#) [πηγή: Ancient Greek Cities].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- [Κέκρωψ](#) [πηγή: Ancient Greek Cities].
- [Ναός του Ηφαίστου](#) [πηγή: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού].
- [Ισοκράτης](#) [πηγή: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού].
- [Αρρηφόρια](#) [πηγή: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού].
- [Η λατρεία των φιδιών στην αρχαία Ελλάδα](#) [πηγή: Scribd].
- [Η σχέση της Αθήνας και της Θήβας με την Αίγυπτο](#) [πηγή: Scribd].
- [Θεά Αθηνά](#) [πηγή: Scribd].
- [Επιτάφιος: ανάλυση](#) [πηγή: Scribd].
- [Θουκυδίδης Περικλέους Επιτάφιος](#) [πηγή: Scribd].
- [Τι λέει πραγματικά ο Ισοκράτης για τους μετέχοντες της Ελληνικής παιδείας](#) [πηγή: Scribd].
- [Η μυθολογική παράδοση της γενεαλογίας του Έλληνα](#) [πηγή: Scribd].
- [Πατρίδα γη](#) [πηγή: Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Καστοριάς].
- [Ήφαιστος](#) [πηγή: Scribd].
- [Γενεαλογικό δένδρο βασιλέων της Αττικής](#) [πηγή: Ιστολόγιο Ιστορία-Αρχαιολογία].
- [Έχει σημασία η αυτοχθονία; Αυτοχθονία αμώμου συλλήψεως](#) [πηγή: Ιστολόγιο Φυλετικά. Μελέτη της Φυλετικής Ανθρωπολογίας].
- [Ο σύγχρονος μύθος της “Μαύρης Αθηνάς”](#) [πηγή: Ανακοίνωση του Ρέλλου Μιχαήλ στις 30/5/2000 στο Γ’ Πανελλήνιο Συνέδριο Φιλοσοφίας με θέμα “ΑΘΗΝΑ & ΕΣΠΕΡΙΑ”].
- [Η Ελληνική Γλώσσα και ο μύθος των Ινδοευρωπαίων](#) [πηγή: Ιστοσελίδα του Δ. Χαλιβελάκη, Γενικού Γραμματέα της Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- [Έλληνες αυτόχθονες ή ετερόχθονες. Το ζήτημα της καταγωγής των Ελλήνων](#) [πηγή: Ιστότοπος Ιδεογραφήματα].
- [Απ' τα χόματα βγαλμένοι, ένας αρχαίος σύγχρονος μύθος](#) [πηγή: Προσωπικός δικτυακός τόπος του Β. Συμεωνίδη. Από το συλλογικό τόμο, *Μύθοι και ιδεολογήματα στη σύγχρονη Ελλάδα*, (πρακτικά επιστημονικού συμποσίου, 23-24 Νοεμβρίου 2005), Εταιρεία Σπουδών, Αθήνα 2007 και *Φιλολόγος*, 125/ 2006: 433-441].
- [Περί καταγωγής των Ελλήνων](#) [πηγή: Ανδρομέδια].
- [Βασιλείς της Αρχαίας Αθήνας](#) [πηγή: Ελεύθερο Διαδικτυακό Λεξικό Εννοιών].
- [Ιστορία της Αρχαίας Αθήνας. Ο Μύθος](#) [πηγή: Δίοδος].
- [Ο Μύθος της Αρχαίας Αθήνας](#) [πηγή: Ιστολόγιο Ταξίδι στην Αρχαία Ελλάδα].
- [Οι "Αυτόχθονες"](#) [πηγή: Χείλων. Ιστολόγιο Ιστορικών Αναδρομών].
- [Η ιστορία της Αρχαίας Αθήνας](#) [πηγή: Scribd].
- [Η τέχνη στην Ελλάδα](#) [πηγή: Ιστολόγιο Art-Hellas].
- [Φιδάνθρωποι \(Ερπετόμορφοι\) και η πάλη για την κατάκτηση της Γαίας-Χθών](#) [πηγή: Πολιτιστικός Σύλλογος Ελικών].
- [Το Ερεχθείο και οι μύθοι γύρω από τον ναό](#) [πηγή: Ελληνικό Αρχείο].
- [Επιτάφιος, κεφ. 36](#) [πηγή: Φιλολογικά. Ένα ιστολόγιο για μαθητές και για όσους αγαπούν τη μάθηση].
- [Ο Επιτάφιος του Περικλή](#) [πηγή: Hellenica. Ελληνικά].
- [Περικλέους Επιτάφιος](#) [πηγή: Ιδρυματικό Αποθετήριο Πανεπιστημίου Πελοποννήσου].
- [Τα Ελληνικά](#) [πηγή: Ιστολόγιο «Τα Ελληνικά»].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- [Ισοκράτης και ελληναράδικη κοπτοραπτική](#) [πηγή: Ιστολόγιο Νίκου Σαραντάκου].
- [Η οικουμενικότητα του ελληνικού πνεύματος με όχημα τη γλώσσα](#) [πηγή: Ιστολόγιο Η Γλώσσα].
- [Ισοκράτης “Πανηγυρικός” 50. “Τι σημαίνει Έλληνας”](#) [πηγή: Ανάδραση].
- [Τα παιδιά της Αθηνάς](#) [πηγή: Flickr].
- [Ο Ισοκράτης και η αλήθεια](#) [πηγή: Ιστολόγιο].
- [Περικλέους Επιτάφιος. Παρουσίαση 36](#) [πηγή: Παρουσίαση Διαφανειών (PowerPoint) στο slideshare.net].
- [Κεκροπίδες, τα παιδιά του Κέκροπα \(αρχείο Word\)](#)
- [Γαία](#)
- [Κέκρωψ \(ευ πράττειν\)](#)

Διδακτική πορεία / στάδια /φάσεις

Α΄ Φάση: «Προερχόμενοι “από την ίδια τη γη”, ή “από την ίδια γη;»

Δραστηριότητα 1^η. Τίτλος: «Ερμηνευτικό λεξικό του αυτόχθονα και της αθηναϊκής αυτοχθονίας». Ρόλοι: μαθητές. Πόροι: Λεξικά και Σώματα Κειμένων (Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα - Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα), διαδίκτυο, “Περσέας”, έγγραφα Google. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής— εξ αποστάσεως ολοκλήρωση της δραστηριότητας από το σπίτι. Διάρκεια: 3 διδακτικές ώρες.

Περιγραφή: Οι μαθητές, χωρισμένοι σε έξι ομάδες των τεσσάρων, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), ερεύνησαν ως Γραμματικοί σημασίες και χρήσεις της λέξης «αυτόχθων» (διαχρονικά και συγχρονικά) σε ηλεκτρονικά λεξικά και σε σχετικά Σώματα Κειμένων. Στη συνέχεια,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

κατέγραψαν τα ευρήματά τους σε ψηφιακό Φύλλο Εργασίας με προδιαμορφωμένους Πίνακες (στα έγγραφα Google) και κατέληξαν σε διαπιστώσεις ως προς τη σημασία και τη χρήση του όρου «αυτόχθων» στα αρχαία, μεσαιωνικά και νέα ελληνικά. Υπολογίστηκαν, σε κάθε περίπτωση, οι σημασίες και οι χρήσεις των συνωνύμων, των αντωνύμων και των παράγωγων της λέξης «αυτόχθων» τόσο στη συγχρονική όσο και στην ιστορική εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας. Τελικό προϊόν των εργασιών των έξι ομάδων ήταν η δημιουργία ενός ψηφιακού ερμηνευτικού λεξικού, που θα περιελάμβανε σημασίες και χρήσεις της έννοιας «αυτόχθων» και γενικότερα της αυτοχθονίας στην ιστορική διαδρομή της ελληνικής γλώσσας.

Οι εργασίες των έξι ομάδων για τη δημιουργία του ψηφιακού λεξικού λειτούργησαν συμπληρωματικά. Συγκεκριμένα:

Η 1η ομάδα ερευνήσε τις σημασίες και τις παραλλαγές της αρχαιοελληνικής λέξης «αυτόχθων» (στην “Έπιτομή του Αρχαιοελληνικού λεξικού των Liddell-Scott, στο εξής: LS” και τα Σώματα αρχαιοελληνικών κειμένων των Ψηφίδων για την ελληνική γλώσσα και της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα). Ηλεγξε την εξέλιξη της σημασίας της σχετικής έννοιας στα αρχαία χρόνια και κυρίως τις ασυμβατότητες που παρατηρούνται ανάμεσα στον ορισμό της λέξης στα λεξικά και τις χρήσεις της στα κλασικά κείμενα, επισημαίνοντας την αμφίσημη και, γενικότερα, τη ρευστή της σημασία. Συμπλήρωσε, με βάση τα ζητούμενα του Φύλλου Οδηγιών, το Φύλλο Εργασίας με τον προδιαμορφωμένο σχετικό Πίνακα στα έγγραφα Google και προέβη στη σύνταξη σχετικών διαπιστώσεων (γενικών αλλά και ειδικών, κυρίως ως προς τον τρόπο που δηλώνεται η αυτοχθονία στον «Επιτάφιο» του Θουκυδίδη, 2.36, 2-3).

Η 2^η ομάδα ερευνήσε τη σημασία και τις χρήσεις του όρου «αυτόχθων» στα αρχαία ελληνικά, επαγωγικά, μεταβαίνοντας από παραδειγματικές χρήσεις του

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

σχετικού όρου σε δέκα ενδεικτικά αποσπάσματα της ψηφιακής βιβλιοθήκης του «Περσέα» στις σημασίες που δίνονται στην *Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Ελληνικής Γλώσσας* των LS. Συγκρίνοντας χρήσεις και σημασίες, συμπλήρωσε, με βάση τα ζητούμενα του Φύλλου Οδηγιών, το Φύλλο Εργασίας με τον προδιαμορφωμένο σχετικό Πίνακα στα έγγραφα Google και προέβη στη σύνταξη σχετικών διαπιστώσεων (γενικών αλλά και ειδικών, κυρίως ως προς τον τρόπο που δηλώνεται η αυτοχθονία στον «Επιτάφιο» του Θουκυδίδη, 2.36, 2-3).

Η 3η ομάδα ερεύνησε τη σημασία και τις χρήσεις του όρου «αυτόχθων» στο λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Γλώσσας *Επιτομή Λεξικού Κριαρά*, συγκρίνοντας σημασίες και παραδειγματικές χρήσεις της σχετικής έννοιας στη μεσαιωνική ελληνική με αυτές που περιέχονται στην *Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Ελληνικής Γλώσσας* των LS και τα αρχαιοελληνικά Σώματα Κειμένων των Ψηφίδων για την ελληνική γλώσσα και της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα. Συμπλήρωσε, με βάση τα ζητούμενα του Φύλλου Οδηγιών, το Φύλλο Εργασίας με τον προδιαμορφωμένο σχετικό Πίνακα στα έγγραφα Google και προέβη στη σύνταξη σχετικών διαπιστώσεων (γενικών αλλά και ειδικών, κυρίως ως προς τον τρόπο που δηλώνεται η αυτοχθονία στον «Επιτάφιο» του Θουκυδίδη, 2.36, 2-3).

Η 4η ομάδα ερεύνησε τη σημασία και τις χρήσεις του όρου «αυτόχθων» στο Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής και ενδεικτικά στα Σώματα Κειμένων της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα. Συνέκρινε σημασίες και χρήσεις ανάμεσα στα αρχαία και τα νέα ελληνικά και συμπλήρωσε με βάση τα ζητούμενα του Φύλλου Οδηγιών το Φύλλο Εργασίας με τον προδιαμορφωμένο σχετικό Πίνακα στα έγγραφα Google, προβαίνοντας στη σύνταξη σχετικών διαπιστώσεων (γενικών αλλά και ειδικών,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

κυρίως ως προς τον τρόπο που δηλώνεται η αυτοχθονία στον «Επιτάφιο» του Θουκυδίδη, 2.36, 2-3).

Η 5η ομάδα ερεύνησε τη σημασία και τις χρήσεις του όρου «αυτόχθων» συστηματικά στα Σώματα Νεοελληνικών Κειμένων της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα. Συνέκρινε σημασίες και χρήσεις της λέξης στα τρία διαφορετικά Σώματα Κειμένων, εξήγησε αναλογίες και κυρίως διαφορές και συμπλήρωσε, με βάση τα ζητούμενα του Φύλλου Οδηγιών, το Φύλλο Εργασίας με τον προδιαμορφωμένο σχετικό Πίνακα στα έγγραφα Google, προβαίνοντας στη σύνταξη σχετικών διαπιστώσεων.

Τέλος, η 6η ομάδα ερεύνησε τη σημασία και τις χρήσεις του όρου «αυτόχθων» σε τρία λεξικά, στο Βικιλεξικό, στην *Επιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Ελληνικής Γλώσσας των LS* και το *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*, εντοπίζοντας χαρακτηριστικές διαφορές ως προς τη σημασία και τη χρήση της λέξης «αυτόχθων» στα τρία λεξικά. Συμπλήρωσε με βάση τα ζητούμενα του Φύλλου Οδηγιών, το Φύλλο Εργασίας με τον προδιαμορφωμένο σχετικό Πίνακα στα έγγραφα Google, προβαίνοντας στη σύνταξη σχετικών διαπιστώσεων.

Στο συνταγμένο σενάριο από την εκτέλεση των έξι προηγούμενων δραστηριοτήτων των έξι ομάδων αναμενόταν να υποδείξουν οι μαθητές ότι: ο όρος «αυτόχθων» και γενικότερα η αυτοχθονία στην ιστορική διαδρομή της ελληνικής γλώσσας περιγράφει, ομοιογενοποιεί και διαφοροποιεί ομάδες ανθρώπων σταδιακά, σε μια προοπτική εξαιρετικά πολλαπλασιαστική (όσο προχωρούμε από τα αρχαία στα νεότερα χρόνια), σύνθετη, ρευστή και δίσημη, ανάλογα με τις εκάστοτε περιόδους, τα κειμενικά είδη και τα ειδικότερα συμφραζόμενά τους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αξιολόγηση: οι μαθητές αξιολογήθηκαν ως προς την κατάλληλη αντιστοίχιση και τη σύγκριση σημασιών με παραδείγματα στα λεξικά και τα σώματα κείμενων, τον εντοπισμό των κατάλληλων συνωνύμων και αντωνύμων με τα παραδείγματα τους, την ευστοχία και πληρότητα των διαπιστώσεων τους, την επαγωγική και παραγωγική τους ικανότητα στην ανάλυση των δεδομένων και τη σύνθεση των διαπιστώσεών τους, την κριτική αντιμετώπιση των πηγών πληροφόρησης, τον βαθμό και την ποιότητα κατανόησης της διακύμανσης της έννοιας «αυτόχθων» μέσα στο χρόνο.

Στο εφαρμοσμένο σενάριο καθοριστικό ρόλο στις δραστηριότητες των ομάδων διαδραμάτισαν τα λήμματα των ψηφιακών λεξικών, τα οποία λειτούργησαν συχνά δεσμευτικά και ανασταλτικά, ώστε οι μαθητές να προσδιορίσουν και να εξηγήσουν τη ρευστή σημασία που παίρνει ο όρος «αυτόχθων» μέσα στα κείμενα. Οι μαθητές δεν έδωσαν ισχυρές ερμηνευτικές απαντήσεις, πρόσθετες σε σχέση με τις πληροφορίες που εντόπιζαν στα λεξικά. Οι χρήσεις της λέξης στο διαδίκτυο μπορεί να δώσουν πιο πλούσιες σημασίες από αυτές που δίνουν τα επίσημα λεξικά των ιδρυμάτων. Η συνεργασία ήταν κυρίως προσθετική ή αφαιρετική και όχι εντελώς διορθωτική. Δεν υπήρξαν δραστικές τροποποιητικές παρεμβάσεις. Οι πρωτοβουλίες των ομάδων ήταν καθοριστικές για τα ευρήματά τους. Ομάδα που αναζητούσε στο λεξικό μπορούσε να δημιουργήσει αποτελέσματα που δεν τα υποψιαζόταν η ομάδα που δεν αναζητούσε στο λεξικό, αν και ήταν αρμοδιότητά της. Οι μαθητές πάντως διαπίστωσαν γενικά τη γλωσσική αλλαγή που συντηρείται ως προς τη λέξη «αυτόχθων» κατά τη μετάβαση από την αρχαία, στη μεσαιωνική και τη νεοελληνική γλώσσα.

Δραστηριότητα 2η. Τίτλος: «Εικονογραφημένη μυθολογία του αυτόχθονα και της αθηναϊκής αυτοχθονίας». Ρόλοι: μαθητές. Πόροι: επιλεγμένες ιστοσελίδες από το

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

διαδίκτυο, “Περσέας”, έγγραφο Google. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής— εξ αποστάσεως ολοκλήρωση της δραστηριότητας από το σπίτι. Διάρκεια: 3 διδακτικές ώρες.

Περιγραφή: Στη δραστηριότητα αυτή οι μαθητές, χωρισμένοι σε έξι ομάδες των τεσσάρων, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του εκπαιδευτικού (στα έγγραφο Google), ανέτρεξαν ως Μυθογράφοι σε επιλεγμένες πηγές από το διαδίκτυο και συνένταξαν τα περιεχόμενα μιας εικονογραφημένης μυθολογίας, που περιλαμβάνει αναφορές στους «πρωταγωνιστές» του μύθου της αθηναϊκής αυτοχθονίας. Τα περιεχόμενα τεκμηριώθηκαν με στοχευμένες παραπομπές σε συγκεκριμένα αρχαιοελληνικά κείμενα. Η εικονογραφημένη μυθολογία, συμπληρώνοντας το προηγούμενο ερμηνευτικό λεξικό του αυτόχθονα, δείχνει τη διαμόρφωση του μύθου της αθηναϊκής αυτοχθονίας στην ελληνική αρχαιότητα. Συμπληρώθηκε με την επόμενη δραστηριότητα, όπου οι μαθητές ως Αρχαιολόγοι εμπλούτισαν τα κειμενικά περιεχόμενα με εικονογραφικές αναπαραστάσεις του μύθου της αθηναϊκής αυτοχθονίας και προέβησαν σε τελικές διαπιστώσεις. Κάθε ομάδα, μετά την αναζήτηση και επεξεργασία των σχετικών πηγών που της αναλογούσε, συμπλήρωνε, με βάση τα ζητούμενα του ψηφιακού Φύλλου Οδηγιών, το Φύλλο Εργασίας με τον προδιαμορφωμένο σχετικό Πίνακα στα έγγραφο Google.

Οι εργασίες των 6 ομάδων λειτούργησαν συμπληρωματικά. Συγκεκριμένα:

Η 1η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφο Google), ανέτρεξε σε συγκεκριμένες πηγές στο διαδίκτυο, που αναφέρονται γενικά στην Ακρόπολη και την Άγλαυρο / Άγλαυρίδες, επεξεργάστηκε τις σχετικές πληροφορίες επιλέγοντας τις πλέον κατάλληλες, ώστε να αξιοποιηθούν στη

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

συμπλήρωση Πίνακα στα έγγραφα Google για τα δύο περιεχόμενα της Μυθολογίας «Ακρόπολη» και «Άγλαυρος / Αγλαυρίδες».

Η 2η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), ανέτρεξε σε συγκεκριμένες πηγές στο διαδίκτυο, που αναφέρονται γενικά στην Αθηνά και τις Αρρηφόρους, επεξεργάστηκε τις σχετικές πληροφορίες, επιλέγοντας τις πλέον κατάλληλες, ώστε να αξιοποιηθούν στη συμπλήρωση Πίνακα στα έγγραφα Google για τα δύο περιεχόμενα «Αθηνά» και «Αρρηφόροι».

Η 3η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), ανέτρεξε σε συγκεκριμένες πηγές στο διαδίκτυο, που αναφέρονται γενικά στον Εριχθόνιο / Ερεχθέα και τους/τις Ερεχθείδες, επεξεργάστηκε τις σχετικές πληροφορίες επιλέγοντας τις πλέον κατάλληλες, ώστε να αξιοποιηθούν στη συμπλήρωση Πίνακα στα έγγραφα Google για τα τρία περιεχόμενα «Εριχθόνιος» / «Ερεχθέας» και «Ερεχθείδες».

Η 4η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), ανέτρεξε σε συγκεκριμένες πηγές στο διαδίκτυο, που αναφέρονται γενικά στον Γη / Γαία και τον Ήφαιστο, επεξεργάστηκε τις σχετικές πληροφορίες, επιλέγοντας τις πλέον κατάλληλες, ώστε να αξιοποιηθούν στη συμπλήρωση Πίνακα στα έγγραφα Google, για τα δύο περιεχόμενα «Γη/Γαία» και «Ήφαιστος».

Η 5η ομάδα, με βάση Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), ανέτρεξε σε συγκεκριμένες πηγές στο διαδίκτυο, που αναφέρονται γενικά στον Κέκροπα, τους/τις Κεκροπίδες και την Πάνδροσο, και επεξεργάστηκε τις σχετικές πληροφορίες, επιλέγοντας τις πλέον κατάλληλες, ώστε να αξιοποιηθούν στη συμπλήρωση Πίνακα στα έγγραφα Google για τα τρία περιεχόμενα «Κέκροπας», «Κεκροπίδες» και «Πάνδροσος».

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τέλος, η 6η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), που περιελάμβανε κατάλογο παραπομπών σε αποσπάσματα αρχαιοελληνικών κειμένων του “Περσέα” και τα οποία αναφέρονται σε διάφορες μυθολογικές όψεις της αυτοχθονίας των Αθηναίων, μελέτησε τα σχετικά κείμενα επιλέγοντας τα πλέον κατάλληλα, ώστε να αξιοποιηθούν στη συμπλήρωση Πίνακα στα έγγραφα Google (πεδίο: «Κείμενα-Πηγές»). Η ομάδα αυτή συμπλήρωσε με αναφορές στα αρχαιοελληνικά κείμενα-πηγές όλα σχεδόν τα περιεχόμενα της Μυθολογίας που συνέταξαν οι υπόλοιπες πέντε ομάδες.

Στο συνταγμένο σενάριο, με την εκτέλεση των έξι προηγούμενων δραστηριοτήτων των έξι ομάδων, αναμενόταν να γνωρίσουν οι μαθητές το μυθολογικό υπόστρωμα πάνω στο οποίο στηρίχθηκε ο λόγος για τον αυτόχθονα και την αθηναϊκή αυτοχθονία. Προβλεπόταν ειδικότερα να καταβληθεί προσπάθεια από τους μαθητές ώστε να υποδείξουν ότι το μυθολογικό αυτό υπόστρωμα αποτελούνταν αρχικά από έναν πυρήνα πρωταγωνιστών (τη Γη, τον Εριχθόνιο / Ερεχθέα και τη θεά Αθηνά). Ο πυρήνας όμως αυτός βρισκόταν, όπως ο λόγος, σε μια συνεχή, υπό διαμόρφωση και επινοημένη στη διάρκεια του χρόνου διαδικασία, σύνθετη, ρευστή και ετερόκλητη. Οι μαθητές στο τέλος έπρεπε να προβούν σε αντιστοιχίσεις του μυθικού λόγου με τέχνηρα και θρησκευτικοπολιτικές αθηναϊκές πρακτικές, το κέντρο των οποίων ήταν η Ακρόπολη και συγκεκριμένα μνημεία της.

Αξιολόγηση: οι μαθητές αξιολογήθηκαν ως προς το κατά πόσο και πώς, μέσα από τις γενικές πληροφορίες που εντόπιζαν στο διαδίκτυο, μπορούσαν να επιλέξουν εκείνες που ταιριάζουν στο συγκεκριμένο έργο που επιτελούσαν. Δοκιμάστηκαν, επίσης, ως προς την ικανότητά τους να μην αντιγράφουν απλώς τις πληροφορίες από το διαδίκτυο, αλλά να τις επεξεργάζονται και να συντάσσουν προσωπικό λόγο.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Γενικότερα, να αντιμετωπίζουν τον αθηναϊκό μύθο της αυτοχθονίας από σύγχρονη, κριτική απόσταση, απομυθοποιώντας και αποσυμβολοποιώντας τον, και να υποδεικνύουν την κατασκευαστική του συμβολή στην ανάδειξη και την εδραίωση της ηγεμονίας της πόλης-κράτους της Αθήνας.

Κατά την εφαρμογή αυτής της δραστηριότητας οι μαθητές κατέβαλαν φιλότιμες προσπάθειες ώστε να καταγράψουν τις βασικές πληροφορίες που αντιστοιχούσαν στη σύνταξη των λημμάτων της εικονογραφημένης μυθολογίας που είχαν αναλάβει. Στο μεγαλύτερο μέρος της, ωστόσο, η σύνταξη ήταν περιγραφική και ελάχιστα αξιολογική. Οι μαθητές έγραφαν τι έβλεπαν και τι διάβάζαν αλλά δεν τα κατάφεραν στην ερμηνεία. Έλειψαν, γενικότερα, οι αποφυσικοποιημένες τοποθετήσεις από τη σκοπιά κυρίως του σήμερα. Δυσκολεύτηκαν, τέλος, αρκετά να παρακολουθήσουν τη θεματογραφική εξέλιξη των εικονιστικών αναπαραστάσεων της αθηναϊκής αυτοχθονίας. Χρειαζόντουσαν πρόσθετη υποστήριξη και καθοδήγηση, που δεν υπήρχε.

Δραστηριότητα 3η. Τίτλος: «Αναπαραστάσεις για την εικονογραφημένη μυθολογία του αυτόχθονα και της αθηναϊκής αυτοχθονίας». Ρόλοι: μαθητές. Πόροι: εικόνες από το Flickr, έγγραφα Google. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής — εξ αποστάσεως ολοκλήρωση της δραστηριότητας από το σπίτι. Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες.

Περιγραφή: Στη δραστηριότητα αυτή οι μαθητές, χωρισμένοι σε έξι ομάδες των τεσσάρων, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγίων του εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), ανέτρεξαν ως Αρχαιολόγοι σε εικονογραφικές αναπαραστάσεις του μύθου της αυτοχθονίας στην αρχαιοελληνική τέχνη. Οι αναπαραστάσεις αυτές ήταν συγκεντρωμένες, σε συγκεκριμένο άλμπουμ εικόνων, στο Flickr. Τις εικόνες αυτές

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

κάθε ομάδα τις μελέτησε και, αφού τις επεξεργάστηκε, τις μετέφερε στην εικονογραφημένη Μυθολογία, που έχει συνταχθεί στην προηγούμενη δραστηριότητα. Οι μαθητές συμπλήρωναν τώρα το πεδίο «Αναπαραστάσεις» των περιεχομένων της εικονογραφημένης μυθολογίας.

Στην εφαρμογή του σεναρίου η τρίτη δραστηριότητα εκτελέστηκε στο ίδιο φύλλο εργασίας με τη δεύτερη δραστηριότητα. Το Φύλλο Οδηγιών ωστόσο ήταν ξεχωριστό για τη δεύτερη και τρίτη δραστηριότητα.

Οι εργασίες των έξι ομάδων λειτούργησαν συμπληρωματικά. Συγκεκριμένα:

Η 1η ομάδα, αφού εντόπισε από το Flickr δύο κατάλληλες εικόνες που ερμηνεύουν αναπαραστατικά τα συνταγμένα περιεχόμενα της Μυθολογίας «Ακρόπολη» και «Άγλαυρος / Άγλαυρίδες» τις ενσωμάτωσε στο πεδίο του Πίνακα «Αναπαραστάσεις» πλαισιώνοντάς τες με τις κατάλληλα διατυπωμένες λεζάντες.

Η 2η ομάδα, αφού εντόπισε από το Flickr δύο κατάλληλες εικόνες που ερμηνεύουν αναπαραστατικά τα συνταγμένα περιεχόμενα της Μυθολογίας «Αθηνά» και «Αρρηφόροι», τις ενσωμάτωσε στο πεδίο του Πίνακα «Αναπαραστάσεις» πλαισιώνοντάς τες με τις κατάλληλα διατυπωμένες λεζάντες.

Η 3η ομάδα, αφού εντόπισε από το Flickr δύο κατάλληλες εικόνες που ερμηνεύουν αναπαραστατικά τα συνταγμένα περιεχόμενα της Μυθολογίας «Εριχθόνιος» / «Ερεχθέας» και «Ερεχθείδες», τις ενσωμάτωσε στο πεδίο του Πίνακα «Αναπαραστάσεις» πλαισιώνοντάς τες με τις κατάλληλα διατυπωμένες λεζάντες.

Η 4η ομάδα, αφού εντόπισε από το Flickr δύο κατάλληλες εικόνες που ερμηνεύουν αναπαραστατικά τα συνταγμένα περιεχόμενα της Μυθολογίας «Εριχθόνιος» / «Γη/Γαία» και «Ηφαιστος», τις ενσωμάτωσε στο πεδίο του Πίνακα «Αναπαραστάσεις» πλαισιώνοντάς τες με τις κατάλληλα διατυπωμένες λεζάντες.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η 5η ομάδα, αφού εντόπισε από το flickr δύο κατάλληλες εικόνες που ερμηνεύουν αναπαραστατικά τα συνταγμένα περιεχόμενα της Μυθολογίας «Κέκροπας», «Κεκροπίδες» και «Πάνδροσος», τις ενσωμάτωσε στο πεδίο του Πίνακα «Αναπαραστάσεις» πλαισιώνοντάς τες με τις κατάλληλα διατυπωμένες λεζάντες.

Τέλος, η 6η ομάδα, όταν οι προηγούμενες ομάδες ολοκλήρωσαν το έργο τους, ανέλαβε να δικαιολογήσει στο ειδικό μέρος του Πίνακα, στο τέλος του Φύλλου Εργασίας, την ερμηνευτική σχέση που υπάρχει ανάμεσα σε γενικές απόψεις που έχουν κατά καιρούς διατυπώσει σύγχρονοι ερμηνευτές του μύθου της αθηναϊκής αυτοχθονίας και τις παραδειγματικές αναφορές τους στα περιεχόμενα της Μυθολογίας (τα κείμενα και τις εικόνες).

Στο συνταγμένο σενάριο προβλεπόταν να κατανοήσουν οι μαθητές ότι διαχρονικά τα κείμενα για την αυτοχθονία βρίσκονται σε στενή λειτουργική, όχι πάντως μιμητική, σχέση με τις εικονογραφικές αναπαραστάσεις. Προβλεπόταν, συγκεκριμένα, να κατανοήσουν οι μαθητές την αμοιβαιότητα αφενός του λόγου της αυτοχθονίας προς τις εικόνες αλλά και τις αναγκαίες διαφορές αφετέρου, που συντηρούνται ανάμεσα στα κειμενικά και εικονιστικά μέσα σχετικά με την αυτοχθονία. Κείμενα και εικόνες διηγούνται, στην προκειμένη περίπτωση, τον μύθο της αθηναϊκής αυτοχθονίας με συμπληρωματικό και μαζί αυτοδύναμο τρόπο.

Αξιολόγηση: Η αξιολόγηση του έργου των έξι ομάδων συναρτήθηκε με τον βαθμό και τον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές ανταποκρίνονταν στην επίτευξη των προηγούμενων επιδιώξεων.

Κατά την εφαρμογή της δραστηριότητας προέκυψαν τεχνικές κυρίως δυσκολίες που σχετίζονταν κυρίως με το κατέβασμα από το Flickr και το ανέβασμά τους στη

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

σελίδα των εγγράφων Google. Στις διαπιστώσεις οι μαθητές κατέγραψαν με σχετική επάρκεια τη γνώμη τους στις απόψεις των ειδικών. Κυρίως, συμφωνούσαν με τις απόψεις αυτές, χωρίς ωστόσο να δείχνουν ότι είχαν διαβάσει καλά τις τοποθετήσεις των συμμαθητών τους. Πρόβλημα δημιούργησε η συγκατοίκηση στο άλμπουμ των εικόνων των μνημείων με τις αγγειογραφίες. Υπήρχε μεγάλη απόσταση ανάμεσά τους και οι μαθητές δεν ήταν κατάλληλα εφοδιασμένοι, ώστε να γεφυρώσουν ερμηνευτικά την απόσταση αυτή.

Δραστηριότητα 4η. Τίτλος: «Αυτόχθονες λαοί και Αθηναίοι σε αντιπροσωπευτικά κείμενα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας». Ρόλοι: μαθητές. Πόροι: έγγραφα Google. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής – εξ αποστάσεως ολοκλήρωση της δραστηριότητας από το σπίτι. Διάρκεια: 3 διδακτικές ώρες.

Περιγραφή: Στη δραστηριότητα αυτή οι μαθητές, χωρισμένοι σε έξι ομάδες των τεσσάρων, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), μελέτησαν ως Ανθρωπολόγοι πρώτα πώς ο όρος «αυτόχθων» και γενικότερα η αυτοχθονία χρησιμοποιείται σε αντιπροσωπευτικά κείμενα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας (το έπος, την ιστοριογραφία, τη ρητορική και την τραγωδία). Τα κείμενα αυτά, στα οποία παραπέμπονταν οι έξι ομάδες των μαθητών, υπήρχαν σε Φύλλο Εργασίας στα έγγραφα Google. Οι μαθητές, αφού διάβασαν τα σχετικά κείμενα, προέβησαν στη συνέχεια σε ερμηνευτικού τύπου εξηγήσεις αναφορικά με το πώς και γιατί ο λόγος αυτών των κειμένων συνδέθηκε με την «καθαρότητα», την ανωτερότητα των Αθηναίων και την αφομοιωτική δύναμη της πόλης τους, διακρίνοντάς τους από τους «άλλους», που τους θεωρούσαν μετοίκους μέσα στην ίδια τη χώρα τους. Τις ερμηνευτικές εξηγήσεις τις έδωσαν οι έξι ομάδες των μαθητών σε ειδικό πλαίσιο, στο τέλος του Φύλλου Εργασίας των εγγράφων Google.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι εργασίες των έξι ομάδων λειτούργησαν συμπληρωματικά. Συγκεκριμένα:

Η 1η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), απάντησε σε συγκεκριμένα κριτικά ερωτήματα, σε Φύλλο Εργασίας, αφού πρώτα μελέτησε τρία αποσπασματικά κείμενα του Ηροδότου («Ιστορίες», 4.197.1-2, 8.73.1-3, 1.172.1-2) και ένα του Θουκυδίδη («Ιστορίες», 6.2.1-2). Στα κείμενα αυτά οι δύο ιστορικοί εκφράζουν την υποκειμενική τους άποψη σχετικά με τον «αυτόχθονα» χαρακτήρα διαφόρων λαών, που μπορεί να διαφέρει από αυτήν που υποστήριζαν οι ίδιοι οι κάτοικοι. Οι μαθητές μελέτησαν τα σχετικά κείμενα του Φύλλου Εργασίας και συνέταξαν στο τέλος του, με βάση τα ερωτήματα του Φύλλου Οδηγιών, τις απαντήσεις τους.

Η 2η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), απάντησε σε συγκεκριμένα κριτικά ερωτήματα, σε Φύλλο εργασίας, αφού πρώτα μελέτησε ένα κείμενο του Θουκυδίδη («Ιστορίες», 1.2.1-6) και δύο του Ηροδότου («Ιστορίες», 7.61.1-3 και 8.144.1-2). Στα κείμενα αυτά ο μεν Θουκυδίδης εξηγεί πώς και γιατί η περιοχή της Αθήνας αποτελούνταν ανέκαθεν από αυτόχθονες κατοίκους, χωρίς να εξαιρεί εντελώς τις μεταναστεύσεις. Το κείμενο αυτό του Θουκυδίδη συνδέεται άμεσα με τον λόγο του Περικλή στον «Επιτάφιο», αφού ο ιστορικός εξηγεί κατά κάποιον τρόπο την αυτοχθονία των Αθηναίων. Ο Ηρόδοτος φιλοξενεί λόγους Αθηναίων οι οποίοι επαίρονται αφενός για την αρχαιότητα του «έθνους» τους και την αυτοχθονία τους και αφετέρου υπερασπίζονται απέναντι στους βαρβάρους το «όμαιμον», το «ομόγλωσσον», και «ομόθρησκον» του ελληνισμού. Οι μαθητές μελέτησαν τα σχετικά κείμενα του Φύλλου Εργασίας και συνέταξαν στο τέλος του, με βάση τα ερωτήματα του Φύλλου Οδηγιών, τις απαντήσεις τους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η 3η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), απάντησε σε συγκεκριμένα κριτικά ερωτήματα, σε Φύλλο εργασίας, αφού πρώτα μελέτησε το επαινετικό μέρος των δύο «Επιταφίων» του Θουκυδίδη και του Λυσία. Οι μαθητές μελέτησαν συγκριτικά τα δύο επαινετικά μέρη των ρητορικών λόγων, εντόπισαν αναλογίες και διαφορές ως προς τον τρόπο με τον οποίο εξάιρεται το παρελθόν της αθηναϊκής πόλης-κράτους και ειδικότερα ο μύθος της αυτοχθονίας των Αθηναίων προγόνων, και προσπάθησαν να ερμηνεύσουν πρόσθετες όψεις της ανωτερότητας και της αφομοιωτικής δύναμης της αθηναϊκής πόλης και των κατοίκων της σε σχέση με τους «άλλους».

Η 4η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), απάντησε σε συγκεκριμένα ερωτήματα, σε Φύλλο Εργασίας, αφού πρώτα μελέτησε το επαινετικό μέρος του «Μενέξενου» του Πλάτωνα και του «Επιταφίου» του Δημοσθένη. Οι μαθητές μελέτησαν συγκριτικά τα δύο επαινετικά μέρη των ρητορικών λόγων, εντόπισαν αναλογίες και διαφορές ως προς τον τρόπο με τον οποίο εξάιρεται το παρελθόν της αθηναϊκής πόλης και ειδικότερα η αυτοχθονία των Αθηναίων, και προσπάθησαν να ερμηνεύσουν πρόσθετες όψεις της ανωτερότητας, της υπεροψίας και της αφομοιωτικής δύναμης της αθηναϊκής πόλης και των κατοίκων της σε σχέση με τους «άλλους».

Η 5η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), απάντησε σε συγκεκριμένα κριτικά ερωτήματα, σε Φύλλο Εργασίας, αφού πρώτα μελέτησε το επαινετικό μέρος από τον «Επιτάφιο» του Υπερείδη και δύο χαρακτηριστικά αποσπάσματα από τον «Πανηγυρικό» του Ισοκράτη (21-25 & 47-50). Οι μαθητές μελέτησαν συγκριτικά τα δύο επαινετικά

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

μέρη των ρητορικών λόγων, εντόπισαν αναλογίες και διαφορές ως προς τον τρόπο με τον οποίο εξάιρεται το παρελθόν της αθηναϊκής πόλης και ειδικότερα η αυτοχθονία των Αθηναίων, και προσπάθησαν να ερμηνεύσουν πρόσθετες όψεις της ανωτερότητας και της αφομοιωτικής δύναμης της αθηναϊκής πόλης και των κατοίκων της σε σχέση με τους «άλλους».

Τέλος, η 6η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), απάντησε σε συγκεκριμένα κριτικά ερωτήματα, σε Φύλλο Εργασίας, μελέτησε χαρακτηριστικά αποσπάσματα από δύο τραγωδίες του Ευριπίδη, τον «Ίωνα» και τον «σπαραγμένο» «Ερεχθέα». Οι μαθητές, στη συνέχεια, εντόπισαν αναλογίες και διαφορές ως προς τον τρόπο με τον οποίο εξάιρεται η αυτοχθονία των Αθηναίων, και προσπάθησαν να ερμηνεύσουν ειδικές, ειρωνικές τροπές και εκτροπές του μύθου αθηναϊκής αυτοχθονίας στο τραγικό είδος. Το έργο των μαθητών υποστηρίχθηκε από απόσπασμα της ομηρικής «Ιλιάδας», όπου γίνεται λόγος για τον γενάρχη της κοινότητας των Αθηναίων, τον Ερεχθέα.

Με την εκτέλεση των έξι προηγούμενων δραστηριοτήτων των έξι ομάδων στο συνταγμένο σενάριο προβλεπόταν να διαπιστωθεί από τους μαθητές ο υποκειμενικός χαρακτήρας που έχει η αυτοχθονία στα ιστοριογραφικά κείμενα ως μέσο αυτοπροσδιορισμού και ετεροπροσδιορισμού της ταυτότητας διαφόρων λαών, καθώς επίσης τα πρώτα ίχνη αυτοχθονισμού και ευγονισμού των Αθηναίων. Οι μαθητές ειδικότερα έπρεπε να εντοπίσουν την εκλογίκευση της αυτοχθονίας και τη χαρακτηριστική απουσία του «μυθώδους» στοιχείου στην ιστοριογραφία, σε αντίθεση προς την προοδευτικώς αυξανόμενη προβολή του σχετικού μύθου στους επιδεικτικούς λόγους της ρητορικής. Ο μύθος στα ρητορικά κείμενα ανακατεύεται με τον λόγο, ενώ εμφανίζονται πρόσθετα ρητορικά στοιχεία που τονίζουν τη

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

μοναδικότητα, την καθαρότητα, την ανωτερότητα, την υπεροπτική διαφοροποίηση και την αφομοιωτική δύναμη της αθηναϊκής πόλης-κράτους. Τέλος, στις δύο τραγωδίες του Ευριπίδη οι μαθητές δοκιμάστηκαν ως προς το κατά πόσο μπορούν να αναγνωρίσουν και μαζί να αξιολογήσουν τις ανατροπές που συμβαίνουν στον μύθο της αθηναϊκής αυτοχθονίας και τον ειρωνικό του αντίχτυπο στα πολιτικά δρώμενα και ιδεολογικά συμφραζόμενα της εποχής.

Αξιολόγηση: οι μαθητές αξιολογήθηκαν σε δεξιότητες σύγκρισης, ανάλυσης και σύνθεσης δεδομένων και διαφορετικών απόψεων που κυκλοφορούν στα αρχαιοελληνικά κείμενα ως προς τον μύθο της αυτοχθονίας, καθώς επίσης στην ικανότητά τους να προβαίνουν σε συμπεράσματα κριτικά και απομυθοποιητικά όσον αφορά την αυτοχθονία ανάμεσα στο τότε και το σήμερα.

Στην εφαρμογή των δραστηριοτήτων οι μαθητές εντόπισαν με ευστοχία στα κείμενα τα υπό διερεύνηση ζητήματα που τους αφορούσαν, αν και οι ερμηνευτικές τους διατυπώσεις ήταν σχετικά σύντομες και όχι τόσο ερμηνευτικές. Τούς δυσκόλεψαν κάποια κείμενα που ήταν εκτενή και αυτό τούς απέτρεπε από το να ξεχωρίσουν το κυρίως ζητούμενο από το περιθωριακό των εργασιών τους.

Δραστηριότητα 5η. Τίτλος: «Χρήσεις και καταχρήσεις του μύθου της αθηναϊκής αυτοχθονίας στο διαδίκτυο». Ρόλοι: μαθητές. Πόροι: επιλεγμένες ιστοσελίδες από το διαδίκτυο, έγγραφα Google. Χώρος: εργαστήριο πληροφορικής— εξ αποστάσεως ολοκλήρωση της δραστηριότητας από το σπίτι. Διάρκεια: 3 διδακτικές ώρες.

Περιγραφή: Στη δραστηριότητα αυτή οι μαθητές, χωρισμένοι σε έξι ομάδες, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), αξιολόγησαν, ως Κοινωνιολόγοι, με διαβαθμισμένα κριτήρια την αξιοπιστία των

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

πληροφοριών και τις αντιλήψεις που μεταδίδουν όσον αφορά τον μύθο της αθηναϊκής αυτοχθονίας και τις ανακλάσεις του στο σήμερα συγκεκριμένοι πόροι του διαδικτύου. Οι μαθητές, εξονομάζοντας τους πόρους με τους συνδέσμους τους, τους βαθμολόγησαν: α) ως προς την κριτική, β) την ενημερωτική και γ) την προπαγανδιστική τους διάσταση, παίρνοντας, επιπρόσθετα, προσωπική θέση σε διαδικτυακές έριδες που αναφέρονται σε υπεροπτικές θεωρίες του πανελληνισμού. Στο τέλος του Φύλλου Εργασίας δικαιολόγησαν τις ιεραρχημένες επιλογές τους και τις προσωπικές τους θέσεις.

Οι εργασίες των έξι ομάδων λειτούργησαν συμπληρωματικά, αλλά όχι ταυτόσημα. Συγκεκριμένα:

Η 1η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), όπου δινόταν, μεταξύ άλλων, οι σύνδεσμοι οκτώ πόρων του διαδικτύου, οι οποίοι χρησιμοποιούν με συγκεκριμένη ιδεολογική σκόπευση στο σήμερα τον όρο της αρχαιοελληνικής αυτοχθονίας, κατέταξε πρώτα σε Πίνακα του Φύλλου Εργασίας τα περιεχόμενα «κείμενα» ανάλογα με τον κριτικό, τον απλώς ενημερωτικό και τον προπαγανδιστικό τους χαρακτήρα, και στη συνέχεια αιτιολόγησε τις ιεραρχημένες επιλογές της.

Η 2η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), όπου δινόταν, μεταξύ άλλων, οι σύνδεσμοι οκτώ πόρων του διαδικτύου, οι οποίοι χρησιμοποιούν με συγκεκριμένη ιδεολογική σκόπευση στο σήμερα μυθολογικές πτυχές της αρχαιοελληνικής αυτοχθονίας, κατέταξε σε Πίνακα του Φύλλου Εργασίας τα περιεχόμενα «κείμενα» ανάλογα με τον κριτικό, τον απλώς ενημερωτικό και τον προπαγανδιστικό τους χαρακτήρα, αιτιολογώντας τις ιεραρχημένες επιλογές της.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η 3η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), όπου δινόταν, μεταξύ άλλων, οι σύνδεσμοι οκτώ πόρων του διαδικτύου, οι οποίοι χρησιμοποιούν με συγκεκριμένη ιδεολογική σκόπευση στο σήμερα εικονογραφικές αναπαραστάσεις του μύθου της αρχαιοελληνικής αυτοχθονίας, κατέταξε σε Πίνακα του Φύλλου εργασίας τα περιεχόμενα «κείμενα» δηλώνοντας την προτίμησή της ποιους πόρους θα χρησιμοποιούσε (περισσότερο, λιγότερο ή καθόλου), στην περίπτωση που θα έπρεπε να τους αξιοποιήσει για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Στο τέλος η ομάδα καλέστηκε να αιτιολογήσει τις ιεραρχημένες επιλογές της.

Η 4η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), όπου δινόταν, μεταξύ άλλων, οι σύνδεσμοι οκτώ πόρων του διαδικτύου, οι οποίοι περιλαμβάνουν ερμηνευτικά σχόλια για την αυτοχθονία των Αθηναίων στον «Επιτάφιο» του Θουκυδίδη (2.36), κατέταξε σε Πίνακα του Φύλλου εργασίας τα περιεχόμενα «κείμενα» ανάλογα με τον κριτικό ή τον διαπιστωτικό τους απλώς χαρακτήρα, δηλώνοντας την προτίμησή της ποιους πόρους θα χρησιμοποιούσε (περισσότερο, λιγότερο ή καθόλου), στην περίπτωση που θα κατέφευγε για βοήθεια, προκειμένου να ερμηνεύσει τη συγκεκριμένη φράση για την αυτοχθονία των Αθηναίων στον «Επιτάφιο» του Θουκυδίδη. Στο τέλος η ομάδα καλέστηκε να αιτιολογήσει τις ιεραρχημένες επιλογές της.

Η 5η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), όπου δινόταν, μεταξύ άλλων, οι σύνδεσμοι οκτώ πόρων του διαδικτύου, οι οποίοι ερμηνεύουν, μεταφράζοντας αναλόγως, ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από τον «Πανηγυρικό» (§ 50) του Ισοκράτη όσον αφορά για το ποιοι έχουν το δικαίωμα να είναι Έλληνες, αναγνώρισαν σε Πίνακα του Φύλλου Εργασίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

δύο κύριες αντίπαλες θέσεις και συντάξαν δικαιολογημένα στο τέλος τη δική τους άποψη.

Τέλος, η 6η ομάδα, με βάση ψηφιακό Φύλλο Οδηγιών του Εκπαιδευτικού (στα έγγραφα Google), όπου δινότουσαν, μεταξύ άλλων, οι σύνδεσμοι οκτώ πόρων του διαδικτύου με βιντεοπαρουσιάσεις που αναφέρονται στον μύθο της αρχαιοελληνικής αυτοχθονίας και τις ανακλάσεις του στο σήμερα αποτίμησαν όψεις της ρητορικής και της ιδεολογίας τους. Ειδικότερα, οι μαθητές παρακολουθώντας τις βιντεοπαρουσιάσεις έπρεπε να τοποθετηθούν στα εξής: α) κατά πόσο οι βιντεοπαρουσιάσεις αντιμετωπίζουν κριτικά και ιστορικά ή αναπαράγουν τον μύθο της αυτοχθονίας, υποβάλλοντας στον αναγνώστη-θεατή το μήνυμα της διαχρονικής του συνέχειας το οποίο μάλιστα οφείλει να ακολουθήσει; β) αν τα στοιχεία που απαρτίζουν τα βίντεο (κείμενο, εικόνες, ήχος) «δένουν» αρμονικά ή είναι αταίριαστα το ένα με το άλλο, γ) αν, ενταγμένα στο γενικότερο πλαίσιο που τα φιλοξενεί, οι βιντεοπαρουσιάσεις πείθουν για την αναγνωσιμότητά τους και προς ποια (με βάση τα ρητορικά τους στοιχεία) ιδεολογική κατεύθυνση.

Η αποτίμηση των βιντεοπαρουσιάσεων λάμβανε υπόψη της το αν και κατά πόσο οι ίδιοι οι μαθητές θα τις επέλεγαν για να τις αξιοποιήσουν σε μια εκπαιδευτική δραστηριότητα.

Αξιολόγηση: οι μαθητές αξιολογήθηκαν διαμορφωτικά ως προς την ικανότητά τους να υποστηρίζουν δικαιολογημένα μια προσωπική τους θέση, καθώς επίσης στο κατά πόσο μπορούν να αναγνωρίσουν, να διαβαθμίσουν και να κρίνουν περιεχόμενα και τρόπους ρητορικής και ιδεολογίας των μέσων, εντάσσοντάς τα στα συγκεκριμένα τους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου, οι αξιολογήσεις των μαθητών ήταν κατά κάποιον τρόπο ισοπεδωτικές. Βαθμολογούσαν για παράδειγμα όλα τα κριτήρια στον ίδιο βαθμό. Επίσης, ήταν δέσμοι των ερωτημάτων που διατυπωνόνταν στο Φύλλο Εργασίας, αλλά δεν εξηγούσαν επαρκώς τις απαντήσεις τους. Θεωρούσαν τους χαρακτηρισμούς τους αυτονόητους και δεν έφταναν σε αναλυτικές εξηγήσεις. Έλειπαν, επομένως, οι αιτιολογημένες ιεραρχήσεις, και υπερίσχυαν οι περιγραφικές.

Όταν ολοκληρώθηκαν όλες οι δραστηριότητες, αναρτήθηκαν ως σύνδεσμοι στα έγγραφα Google στο [ιστολόγιο του μαθήματος](#).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1

ΦΥΛΛΟ ΟΔΗΓΙΩΝ ΟΜΑΔΩΝ 1-6

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΜΑΔΩΝ 1-6

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2+3

ΦΥΛΛΟ ΟΔΗΓΙΩΝ ΟΜΑΔΩΝ 1-6

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΜΑΔΩΝ 1-6

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3

ΦΥΛΛΟ ΟΔΗΓΙΩΝ ΟΜΑΔΩΝ 1-6

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4

ΦΥΛΛΟ ΟΔΗΓΙΩΝ ΟΜΑΔΩΝ 1-6

ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΜΑΔΑΣ 1

ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΜΑΔΑΣ 2

ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΜΑΔΑΣ 3

ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΜΑΔΑΣ 4

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΜΑΔΑΣ 5

ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΜΑΔΑΣ 6

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5

ΦΥΛΛΟ ΟΔΗΓΙΩΝ ΟΜΑΔΩΝ 1-6

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΜΑΔΑΣ 1

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΜΑΔΑΣ 2

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΜΑΔΑΣ 3

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΜΑΔΑΣ 4

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΜΑΔΑΣ 5

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΟΜΑΔΑΣ 6

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Όπως αναφέρεται και στο συνταγμένο σενάριο, θα μπορούσαν στις εναλλακτικές εφαρμογές του να συμπεριληφθούν: α) σύγχρονες αντιστροφές της αυτοχθονίας, όπου οι ιθαγενείς κάτοικοι, σε διάφορα μέρη του πλανήτη (λ.χ. στην Αυστραλία), δεν είναι διώκτες, αλλά διωκόμενοι των «μετοίκων», β) τρόποι αντιμετώπισης της «ετερόχθονης» ταυτότητας πολλών μαθητών στο σημερινό σχολείο, γ) νοσταλγικές και «παραμυθητικές» αναγωγές στις «ρίζες» και τις «απαρχές» του ελληνισμού στον ψηφιακό και διαδικτυακό λόγο, δ) κυκλοφορία του μύθου της αθηναϊκής αυτοχθονίας στην αρχαία ελληνική κωμωδία (Αριστοφάνης) και στον φιλοσοφικό λόγο (Πλάτωνας).

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Καθώς, όπως ήδη αναφέρθηκε, οι μαθητές δεν έδωσαν ισχυρές ερμηνευτικές απαντήσεις, δεν εξασφαλίστηκε και η βεβαιότητα ότι πραγματοποιήθηκαν όλοι οι στόχοι του συνταγμένου σεναρίου. Παρουσιάστηκε, επίσης, το φαινόμενο της υποχρησιμοποίησης, εκ μέρους των μαθητών, των ψηφιακών υπηρεσιών που ήταν στη διάθεσή τους για επικοινωνία και συνεργασία. Χρειαζόταν ίσως συστηματικότερη καθοδήγηση στο κεφάλαιο αυτό των μαθητών στα Φύλλα Οδηγιών. Όχι μόνο για να εξασφαλιζόταν, εκ των προτέρων, η καθολικότερη συμμετοχή τους στην εκτέλεση των εργασιών αλλά και για να μπορούσε να προκύψει πιο ισχυρή εκμετάλλευση των δυνατοτήτων του περιβάλλοντος εργασίας τους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Blok, J. 2009. “Gentrifying Genealogy: On the Genesis of the Athenian Autochthony Myth”. Στο U. Dill, & C. Walde (επιμ.), *Antike Mythen. Medien, Transformationen und Konstruktionen*. Berlin & NY.: De Gruyter, 251-275.

Charoutot, J. 2012. *Ο εθνικοσοσιαλισμός και η αρχαιότητα*. Μτφρ. Γ. Καράμπελας. Αθήνα: Πόλις.

Cohen, E. E. 2002. *The Athenian Nation*. Princeton, NJ.: Princeton University Press.

Connor, W. R. 1994. “The Problem of Athenian Civic Identity”. Στο A. L. Boegehold & A. C. Scafuro (επιμ.), *Athenian Identity and Civic Ideology*. Baltimore & London: The John Hopkins University Press, 34–44.

Crook, C. 1994. *Computers and the Collaborative Experience of Learning*. London: Routledge.

Denton, D. W. 2012. “Enhancing Instruction Through Constructivism, Cooperative Learning, and Cloud Computing”. *TechTrends*, 56.4: 34-41.

Detienne, M. 2005. *Ποιοι είναι αυτόχθονες; Από το καθαρόαιμο αρχαίο Αθηναίο στον ριζωμένο στη γη Γάλλο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Forsdyke, S. 2012. “Born from the Earth”: The Political Uses of an Athenian Myth. *Journal of Ancient Near Eastern Religions*, 12: 119–141.

Geschiere, P. 2009. *The Perils of Belonging. Autochthony, Citizenship, and Exclusion in Africa and Europe*. Chicago-London: The University of Chicago Press.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Lave, J., & Wenger, E. 2005. *Κοινωνικές όψεις της μάθησης. Νόμιμη περιφερειακή συμμετοχή*. Μτφρ. Ε. Γεωργιάδη. Αθήνα: Σαββάλας.
- Λέκκας, Π. 1992. *Η εθνικιστική ιδεολογία. Πέντε υποθέσεις εργασίας στην ιστορική κοινωνιολογία*. Αθήνα: ΕΜΝΕ-Μνήμων.
- Loraux, N. 1992. *Τα τέκνα της Αθηνάς*, μτφρ. Γ. Ανδρεάδης. Αθήνα: εκδ. Λιβάνη.
- Μπαρτ. Ρ. 1979. *Μυθολογίες. Μάθημα*. Μτφρ. Κ. Χατζηδήμου - Ι. Ράλλη. Αθήνα, εκδ. Ράππα.
- Parker, R. 1987. "Myths in Early Athens". Στο J. Bremer (επιμ.), *Interpretations of Greek Mythology*. London: Routledge, 187-214.
- Rosivach, V. 1987. "Autochthony and the Athenians". *The Classical Quarterly*, 37.2: 294-306.
- Roy, J. 2014. "Autochthony in Ancient Greece". Στο J. McInerney (επιμ.), *A Companion to Ethnicity in the Ancient Mediterranean*. London: Wiley Blackwell.
- Shapiro, H.A. 1998. "Autochthony and the Visual Arts in Fifth-Century Athens". Στο D. Boedeker & K. Raaflaub (επιμ.), *Democracy, Empire and the Arts in Fifth-Century Athens*. Cambridge, MA.: Harvard University Press, 127–151.
- Stahl, G., Koschmann, T., & Suthers, D. 2006. "Computer-Supported Collaborative Learning: An Historical Perspective". Στο R. K. Sawyer (επιμ.), *Cambridge Handbook of the Learning Sciences*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 409-426.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σταμουλάκης, Ι. Π. 2013. «Η αυτοχθονία των Αθηναίων και τα ιδεολογικά της παρεπόμενα στον “Έπιτάφιο” του Θουκυδίδη». Στο Στέφος Α. & Μ. Στεργιούλης (επιμ.), *Θουκυδίδης. Ο κορυφαίος ιστορικός της αρχαιότητας και η επίδρασή του μέχρι σήμερα. Σεμινάριο 13, ΠΕΦ*. Αθήνα: εκδ. Κοράλι, 135-144.

Zhou, W., Simpson, E., & Domizi, D. P. 2012. “Google Docs in and out-of-Class Collaborative Writing Activity”. *International Journal of Teaching Learning in Higher Education*, 24: 359-375.